

Ansvarsfraskrivelser i indenlandske og internationale løsørekontrakter

KANDIDATSPECIALE
JURA – 10. SEMESTER

Anne-Sofie Thomsen Leth - Studienummer: 20146374

Viktorija Nymand Huber - Studienummer: 20144538

20. maj 2019

Titelblad

Forfattere: Anne-Sofie Thomsen Leth - 20146374
Viktoria Nymand Huber - 20144538

Uddannelse: Jura, Aalborg Universitet

Afhandling: Kandidatspeciale

Fagområde: Formueret

Projekttitle: Ansvarsfraskrivelser i indenlandske og internationale lølørekontrakter

Engelsk projekttitle: Liability waivers in domestic and international sales contracts

Vejleder: Thomas Neumann

Afleveringsdato: Den 20. maj 2019

Omfang: 166.257 anslag

Indholdsfortegnelse

Abstract.....	1
1. Indledning	3
2. Problemformulering og afgrænsning	4
3. Metode- og kildeovervejelser.....	6
3.1 Metodeovervejelser.....	6
3.2 Overvejelser om indenlandske retskilder	6
3.3 Overvejelser om internationale retskilder	8
3.4 Sprogæssige overvejelser.....	10
4. Ansvarsfraskrivelser i indenlandske lølørekontrakter	12
4.1 Indledende.....	12
4.1.2 Aftalerettens tredeling i national dansk ret	12
4.2 Vedtagelse.....	13
4.2.1 Inkorporering af standardbetingelserne.....	14
4.2.2 Overraskende eller byrdefulde vilkår.....	16
4.2.3 Konkret eller generel ansvarsfraskrivelse	17
4.2.4 Battle of forms	17
4.2.5 Delkonklusion	23
4.3 Fortolkning.....	24
4.3.1 Koncipistreglen	25
4.3.2 Minimumsreglen	26
4.3.3 Delkonklusion	28
4.4 Gyldighed.....	29
4.4.1 Delkonklusion	31
4.5 Samspil mellem vedtagelse, fortolkning og gyldighed	32
5 Ansvarsfraskrivelser i internationale lølørekontrakter	33
5.1 Indledning	33
5.2 Vedtagelse.....	34
5.2.1 Tilbud i henhold til CISG art. 14	34
5.2.2 Accept i henhold til CISG art. 18.....	36
5.2.3 Uoverensstemmende accept i henhold til CISG art. 19	38
5.2.4 Battle of forms	38
5.2.5 Delkonklusion	41
5.3 Fortolkning.....	42
5.3.1 Aftalens ordlyd.....	43

5.3.2 Sædvaner og praksis.....	44
5.3.3 Øvrige bestemmelser i CISG	45
5.3.4 Principper	48
5.3.5 National lovgivning.....	53
5.3.6 Delkonklusion.....	54
5.4 Gyldighed.....	55
5.4.1 Delkonklusion.....	58
6 Overvejelser om den erhvervsdrivendes retsstilling i forhold til ansvarsfraskrivelse efter henholdsvis indenlandsk ret og CISG.....	59
7 Konklusion.....	63
7.1 Konklusion om indenlandske ansvarsfraskrivelse.....	63
7.2 Konklusion om internationale ansvarsfraskrivelse.....	64
7.3 Samlet konklusion.....	65
Litteraturliste.....	66

Abstract

This master's thesis is concerned with liability waivers in domestic Danish commercial sales contracts as well as in international commercial sales contracts. Whether liability waivers become applicable in such contracts is examined through an analysis of three main areas. These areas are initially analysed in regard to domestic Danish contracts, subsequently followed by an analysis of the three areas in regard to international contracts governed by the CISG.

The first of the examined areas revolves around when and how a liability waiver can be incorporated into a commercial sales contract. In both domestic and international contracts, the mirror-image-rule is a part of this assessment. In recent Danish case law, it seems that the requirements in order for liability waivers in *agreed documents* to be incorporated in contracts have become stricter than in former case law. In relation to incorporation of liability waivers in agreed documents in CISG-contracts, it follows from case law that the seller must make sure to make the terms available to the buyer. If these are not made available, they will not become a part of the contract. In regard to the so-called battle of forms, the solution does not seem to be crystallised in either domestic Danish contracts or international contracts.

Second, the question of how to interpret liability waivers is examined. Both domestic Danish and international courts and tribunals seem to often use the *contra proferentem*-rule, when interpreting liability waivers which have been drawn up by the seller without prior discussion between the parties. In the interpretation of domestic Danish contracts, the use of the *contra proferentem*-rule does not seem to be a controversial issue. However, legal basis for the application of the *contra proferentem*-rule in interpreting contracts under the CISG is highly debated. Some courts and scholars are of the opinion that the *contra proferentem*-rule can be extrapolated from the CISG, whilst others find that is simply a basic principle of interpretation.

As a third part of the analysis, the rules regarding validity of liability waivers are examined. The validity of liability waivers in domestic Danish contracts can be assessed under § 36 of the Danish Contracts Act. The CISG does not govern validity of liability waivers, thus the validity of such in international contracts must be assessed in accordance with applicable domestic rules. However, it seems that guidelines of the CISG must not be neglected in this assessment.

Finally, this master's thesis puts forward a number of considerations regarding the most important differences and similarities of liability waivers in domestic sales contracts and international sales contracts.

1. Indledning

Hver dag indgås aftaler mellem erhvervsdrivende vedrørende køb og salg af løsøre. Handlerne kan indgås indenlandsk, men antallet af handler på tværs af landegrænser er ligeledes omfangsrigt. Når to erhvervsdrivende indgår en aftale om køb og salg af løsøre, kan det have store konsekvenser for begge parter, hvis det efterfølgende viser sig, at der foreligger mangler ved det solgte. En konsekvens for sælger kan være, at denne risikerer at blive erstatningsansvarlig for købers indirekte tab som følge af manglen. Uanset om der er tale om indenlandske eller internationale løsørehandler, er det dog muligt for sælger at begrænse sit ansvar i parternes aftale.

En parts begrænsning af sit ansvar i en kontrakt kaldes en ansvarsfraskrivelse. Sådanne ansvarsfraskrivelser anvendes ofte mellem erhvervsdrivende i indenlandske danske handler. Ligeledes er ansvarsfraskrivelser mellem erhvervsdrivende i internationale løsørehandler almindeligt forekommende. Dette kan blandt andet udledes af en liste udarbejdet af The International Association for Contract & Commercial Managements (IACCM), hvoraf "*Limitation of liability*"¹ fremgår som et af de ti mest forhandlede vilkår i international handel.²

I indenlandske løsørekontrakter må vurderingen af, om ansvarsfraskrivelser finder anvendelse, ske ud fra aftaleloven (AFTL), samt ud fra fortolkningsregler udledt af teori og retspraksis.³

Hvorvidt en ansvarsfraskrivelse i en international løsørekontrakt finder anvendelse, er reguleret i United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG). CISG er pr. 18. maj 2019 ratificeret i 91 lande⁴, herunder i Danmark.⁵ Det følger af CISG art. 1(1)(a), at konventionen finder anvendelse i aftaler om løsørekøb mellem parter, der har deres respektive forretningssteder i forskellige stater, hvor CISG er ratificeret. Ligeledes finder konventionen anvendelse, hvis den internationale privatrets regler fører til anvendelsen af en kontraherende stats ret, jf. CISG art. 1(1)(b). I øvrige situationer kan parterne aftale, at CISG skal finde

---

¹ <https://blog.iaccm.com/commitment-matters-tim-cummins-blog/most-negotiated-terms-2018>

² Andersen, 2015, s. 428

³ Andersen, 2013, s. 142ff., 307ff. og 355ff.

⁴ https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=X-10&chapter=10&lang=en

⁵ Lov nr. 733 af 7. december 1988

anvendelse i deres retsforhold, jf. CISG art. 6. CISG anvendes således ofte i internationale handler om løsøre køb mellem erhvervsdrivende fra forskellige stater.⁶

For at udlede retsstillingen vedrørende ansvarsfraskrivelser i dansk ret, forekommer det således relevant både at undersøge de indenlandske regler og reglerne i CISG på området.

2. Problemformulering og afgrænsning

Nærværende speciale er udarbejdet på baggrund af følgende problemformulering:

Hvordan vedtages og fortolkes ansvarsfraskrivelser, og hvad er grænserne for deres gyldighed i både indenlandske og internationale løsørekontrakter?

Formålet med nærværende speciale er således at udlede retsstillingen vedrørende ansvarsfraskrivelser i indenlandske og internationale løsørekontrakter. I belysningen af problemformuleringen inddrages flere elementer. Indledningsvist behandles vedtagelse, fortolkning og gyldighed af ansvarsfraskrivelser i indenlandsk dansk ret. Dernæst behandles vedtagelse, fortolkning og gyldighed i ansvarsfraskrivelser i løsørekontrakter, der er underlagt CISG. Slutteligt følger en række overvejelser om erhvervsdrivendes retsstilling i forhold til ansvarsfraskrivelser efter henholdsvis indenlandsk dansk ret og CISG. Baggrunden for at belyse problemformuleringen ud fra disse tre forhold er, at disse elementer tilsammen bidrager til en nuanceret forståelse af problemstillingen.

Som følge af specialets begrænsede omfang, er visse relevante forhold, der kunne medvirke til besvarelse af problemformuleringen, ikke inddraget.

Indledningsvist bemærkes det, at nærværende problemformulering søges besvaret med udgangspunkt i baggrundsrettens regler. Derfor forudsættes det, at der i parternes kontrakt ikke er indsat bestemmelser, om hvornår en ansvarsfraskrivelse anses som vedtaget, hvordan denne skal fortolkes, eller hvornår en ansvarsfraskrivelse må anses som ugyldig.

---

⁶ ET 2009.359, Nielsen & Duran, s. 1. Nielsen, 2015, s. 231. Causen et al., 2015, s. 265f. Steensgaard, 2010, s. 23 og 29. Lookofsky, 2017, s. 1

Som udgangspunkt undersøges ansvarsfraskrivelser udarbejdet af køber ikke i nærværende speciale. Købers standardbetingelser inddrages imidlertid i undersøgelsen af *the battle of forms*, samt i en enkelt afgørelse. Besvarelsen af ovennævnte problemformulering sker således med udgangspunkt i sælgers ansvarsfraskrivelse over for køber. Dette medfører, at spørgsmålet, om hvorvidt en ansvarsfraskrivelse finder anvendelse i forhold til senere led i omsætningskæden, ikke behandles.

Besvarelse af den del af problemformuleringen, som vedrører ansvarsfraskrivelsers gyldighed i indenlandsk ret, sker med afsæt i AFTL § 36. De øvrige bestemmelser i aftaleloven vedrørende aftalers gyldighed behandles således ikke. Dette skyldes, at det i besvarelsen forudsættes, at der ikke mellem aftalens parter foreligger forhold, som ville bevirke, at bestemmelserne i AFTL §§ 28-33 skulle bringes i anvendelse.

Den del af problemformuleringen, der vedrører ansvarsfraskrivelse i internationale løsørekontrakter besvares hovedsageligt efter reglerne herom i CISG. Således inddrages øvrig international lovgivning vedrørende ansvarsfraskrivelse ikke.

3. Metode- og kildeovervejelser

3.1 Metodeovervejelser

Formålet med nærværende speciale er at undersøge gældende ret vedrørende ansvarsfraskrivelser i indenlandske og internationale løsørekontrakter. I belysningen af problemformuleringen anvendes den retsdogmatiske metode, hvorefter gældende ret på området analyseres og beskrives.⁷ Da CISG er ratificeret i Danmark, indgår konventionen i national dansk lovgivning.⁸ For at skabe et sammensat billede af retstilstanden om ansvarsfraskrivelser i dansk ret, er det således relevant både at undersøge indenlandsk regulering og CISG.

I specialets sidste del foretages en overvejelse af erhvervsdrivendes retsstilling i forhold til ansvarsfraskrivelser i indenlandsk dansk ret og i CISG. For at opnå en systematisk fremstilling af disse overvejelser, anvendes den analytiske metode⁹, som er den del af den komparative metode.¹⁰ Således foretages en sammenligning af væsentlige forskelle og ligheder i forhold til vedtagelse, fortolkning og gyldighed af ansvarsfraskrivelser i henholdsvis national dansk ret og CISG.

3.2 Overvejelser om indenlandske retskilder

I undersøgelsen af retsstillingen vedrørende ansvarsfraskrivelser i indenlandsk dansk ret anvendes lovgivning, forarbejder, retspraksis og litteratur.

Af de anvendte retskilder er lovgivning øverst rangeret i retskildehierarkiet.¹¹ Dette indebærer, at det indledningsvist må undersøges, hvorvidt problemformulering kan belyses ud fra relevante lovfæstede regler, herunder aftaleloven¹² og købeloven¹³. Disse love anvendes til belysning af ansvarsfraskrivelsers vedtagelse og gyldighed. Lovene indeholder imidlertid ikke regler om fortolkning af aftaler mellem erhvervsdrivende, hvorfor andre retskilder må inddrages i undersøgelsen af fortolkning af ansvarsfraskrivelser.

---

⁷ Munk-Hansen, 2018, s. 204

⁸ Lov nr. 1376 af 28. december 2011

⁹ Lando, 2009, s. 206f. Evald, 2016, s. 178. Munk-Hansen, 2014, s. 105. Steensgaard, 2010, s. 4

¹⁰ Riis & Trzaskowski (red), 2013, s. 69

¹¹ Evald, 2011, s. 24. Andersen, 2002, s. 142. Riis & Trzaskowski (red), 2013, s. 31f.

¹² LBK nr. 193 af 02/03/2016 om aftaler og andre retshandler på formuerettens område

¹³ LBK nr. 140 af 17/02/2014 om køb

Til opnåelse af en dybere forståelse af de anvendte lovbestemmelser anvendes lovforarbejder, herunder betænkninger. Lovforarbejderne kan ikke i sig selv anses som en retskilde. Disse er dog et værdifuldt bidrag til forståelse af lovbestemmelserne, da formålet bag de enkelte lovbestemmelser kommer til udtryk heri.¹⁴

I belysningen af ansvarsfraskrivelser i national dansk ret, analyseres relevant retspraksis på området. Dette rejser spørgsmålet om, hvilken betydning retspraksis kan tillægges i undersøgelsen af gældende ret. En retsafgørelse er først og fremmest bindende for parterne i sagen.¹⁵ Retsspraksis kan dog ligeledes have betydning ved afgørelsen af efterfølgende sager. I hvilket omfang tidligere praksis kan tillægges vægt, afhænger blandt andet af, om afgørelsen er formuleret i generelle eller konkrete vendinger. Begrundes en afgørelse i konkrete vendinger, der relaterer sig til det konkrete sagsforløb, vil afgørelsen som udgangspunkt skulle tillægges lavere præjudikatværdi, end hvis afgørelsen er begrundet med generelle vendinger.¹⁶ Ligeledes har det betydning, om afgørelsen er afsagt af Højesteret, en af de to landsretter eller en byret. Afgørelser afsagt af Højesteret, kan som udgangspunkt tillægges højest præjudikatværdi.¹⁷

Til belysning af problemformuleringen anvendes således primært afgørelser afsagt af Højesteret. Det kan udledes af afgørelserne, at disse i overvejende grad er begrundet ud fra sagernes konkrete omstændigheder, hvilket synes at være en tendens i indenlandsk retspraksis.¹⁸ Denne tendens kan blandt andet begrundes med, at domstolene ønsker, at konsekvenserne af deres afgørelser skal være overskuelige, samt at afgørelser ikke bør overfortolkes.¹⁹

Det bemærkes, at der som udgangspunkt gælder de samme regler for ansvarsfraskrivelser, uanset om fraskrivelsen fremgår af en løsofrekontrakt eller af en aftale vedrørende tjenesteydelser. Som følge heraf omhandler de analyserede afgørelser i specialet ikke nødvendigvis ansvarsfraskrivelser, der fremgår af løsofrekontrakter. Retsspraksis vedrørende tjenesteydelser anvendes således som et bidrag til besvarelse af problemformuleringen.

---

¹⁴ Riis & Trzaskowski (red), 2013, s. 34. Munk-Hansen, 2014, s. 282

¹⁵ Evald, 2011, s. 44

¹⁶ Munk-Hansen, 2014, s. 305

¹⁷ Evald, 2011, s. 48. Evald, 2016, s. 104 og 109f. Munk-Hansen, 2014, s. 305

¹⁸ Andersen, 2002, s. 156. Evald, 2011, s. 49. Evald, 2016, s. 109

¹⁹ Riis & Trzaskowski (red), 2013, s. 312. Evald, 2016, s. 109

Juridisk litteratur er ligeledes anvendt i undersøgelsen af gældende ret vedrørende ansvarsfraskrivelser. Dette er dog sket med det forbehold, at litteraturen ikke anses som en selvstændig retskilde.²⁰ Den juridiske litteratur er ofte baseret på en bagvedliggende analyse af praksis på området²¹, og inddragelsen heraf har derfor til formål at underbygge argumentationen i nærværende speciale.²²

3.3 Overvejelser om internationale retskilder

Til belysning af den del af problemformuleringen, som vedrører CISG, anvendes selve konventionen, dennes forarbejder, relevant retspraksis og litteratur. I forhold til enkel problemstilling anvendes *Lex Mercatoria* dog ligeledes.

Indledningsvist undersøges konventionens ordlyd. Modsat aftaleloven og købeloven, indeholder CISG regler for, hvorledes konventionen skal fortolkes.²³ Dette fremgår af CISG art. 7(1), hvorefter der i fortolkning af konventionen skal tages hensyn til:

- 1) dennes internationale karakter,
- 2) behovet for at fremme en ensartet anvendelse af konventionen og
- 3) iagttagelse af god forretningsskik i international handel.

Fortolkningsreglerne anført i CISG art. 7(1) indebærer, at CISG skal fortolkes autonomt, således at fortolkningen foretages uden inddragelse af nationale fortolkningsregler eller -principper.²⁴

Konventionens præambel inddrages ligeledes i fortolkningen af CISG. Inddragelsen begrundes i, at et af formålene bag konventionen, hensynet til at fremme international handel, kan udledes heraf.²⁵ Præambelen har således en vis sammenhæng med CISG art. 7, da bestemmelserne i CISG art. 7 har til sigte at fremme en ensartet fortolkning af konventionen. Dog har præambelen

---

²⁰ Munk-Hansen, 2014, s. 346. Riis & Trzaskowski (red), 2013, s. 40. Andersen, 2002, s. 160

²¹ Munk-Hansen, 2014, s. 346

²² Munk-Hansen, 2014, s. 347

²³ Steensgaard, 2010, s. 55. Zeller, 2009, s. 23. Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 121

²⁴ Gomard & Henschel, 2014, s. 93f. Steensgaard, 2010, s. 56. Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 129

²⁵ Janssen & Meyer (red), 2009, s. 265. Lookofsky, 2017, s. 29.

ikke samme høje retskildeværdi som CISG art. 7, hvorfor præambelen som udgangspunkt ikke anvendes selvstændigt.²⁶

CISG art. 7(2) omhandler tilfælde, hvor et spørgsmål er omfattet af konventionen, men hvor konventionen ikke tager stilling til det konkrete spørgsmål. Sådanne spørgsmål må afgøres i overensstemmelse med de almindelige principper, som konventionen bygger på. I nærværende speciale forsøges sådanne principper udledt af konventionens øvrige bestemmelser. Ligeledes undersøges det, om disse principper kan eller bør udledes af såkaldt *Lex Mercatoria*. Inddragelsen af *Lex Mercatoria* forekommer nødvendig i undersøgelsen, da dette bidrager til forståelsen af en bestemt fortolkningsregel, som ofte ses anvendt i fortolkning af ansvarsfraskrivelser i kontrakter under CISG. I den øvrige del af besvarelsen af problemformuleringen inddrages *Lex Mercatoria* ikke, da retskildeværdien heraf forekommer begrænset.²⁷

Forarbejderne til CISG adskiller sig fra forarbejderne til de indenlandske regler. Dette kommer blandt andet til udtryk ved, at der ikke findes officielle bemærkninger til CISG.²⁸ I nærværende speciale anvendes forarbejder til CISG i form af blandt andet en rapport fra *the First Committee* samt et referat fra et forhandlingsmøde afholdt af komitéen. Ved udarbejdelsen af CISG havde *the First Committee* blandt andet til opgave at gennemgå udkastet til række artikler forud for vedtagelsen.²⁹ Komitéens forslag og kommentarer forekommer således at have en vis relevans i besvarelsen af problemformuleringen. Dog anvendes disse forarbejder med forsigtighed, da forarbejderne til dels er udtryk for politiske holdninger, som ikke er indarbejdet i den endelige konvention.³⁰

Til besvarelsen af problemformuleringen anvendes rets- og voldgiftspraksis afsagt af forskellige instanser i flere medlemsstater. I overensstemmelse med CISG art. 7(1), har de nationale domstole pligt til at fortolke konventionen i overensstemmelse med dens internationale karakter. Ligeledes har domstolene pligt til ikke at negligere international praksis, hvor tilsvarende omstændigheder gør sig gældende.³¹ Afgørelser afsagt i medlemsstaterne kan derfor anses som

---

²⁶ Lookofsky, 2017, s. 31, fodnote 144. Gomard & Henschel, 2014, s. 48f. Steensgaard, 2010, s. 24f. Janssen & Meyer (red), 2009, s. 52. Gomard & Henschel, 2014, s. 48f.

²⁷ Munk-Hansen, 2014, s. 270

²⁸ Lookofsky, 2017, s. 31

²⁹ <https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/sales/cisg/a-conf-97-19-ocred-e.pdf>, s. 82

³⁰ <https://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/franco.html>, s. 206f. Steensgaard, 2010, s. 40. Gomard & Henschel, 2014, s. 94

³¹ Steensgaard, 2010, s. 49f.

en “*secondary source of CISG law*”³². Flere af de analyserede afgørelser³³ synes at være baserede på generelle begrundelser, og i en enkelt afgørelse³⁴ opstilles endda et *obiter dictum*³⁵. Dette harmonerer umiddelbart med, at afgørelserne udformes med henblik på at kunne anvendes som fortolkningsbidrag ved andre instanser. I undersøgelsen af praksis, er det dog udledt, at der på flere områder foreligger uoverensstemmelse i anvendelsen og forståelsen af bestemmelser og principper i CISG.

Litteratur omhandlende ansvarsfraskrivelse i internationale løsekontrakter inddrages ligeledes. Med det formål at opnå en flersidet fremstilling, anvendes litteratur, hvor forfatterne giver udtryk for differentierede synspunkter.

3.4 Sprogmæssige overvejelser

Både den originale engelske udgave af CISG og den danske oversættelse heraf er taget i betragtning ved undersøgelsen af konventionens bestemmelser. Den engelske version er én af de seks officielle udgaver³⁶, hvorimod dette ikke er tilfældet med Justitsministeriets danske oversættelse af CISG. Da den danske version ikke er en officiel udgave, kan denne ikke tillægges samme retskildeværdi som den engelske.³⁷ Af denne grund anvendes den danske version alene, hvis det vurderes, at ordlyden heraf stemmer overens med den officielle engelske udgave. Således anvendes eksempelvis det engelske begreb *good faith*, som anføres i CISG art. 7(1), og ikke den danske oversættelse heraf, hvor begrebet er anført som *god forretningsskik*.

Den anvendte litteratur i belysningen af internationale ansvarsfraskrivelse er i overvejende grad engelsksproget. Visse af de væsentligste citater anføres derfor ligeledes på engelsk. Disse citaterne er ikke oversat til dansk, da en oversættelse kan være meningsforstyrrende. Det samme gør sig gældende for oversættelse af internationale begreber, hvorefter koncipistreglen benævnes *contra proferentem* i den del af specialet, som vedrører CISG.

---

³² Lookofsky, 2017, s. 29, fodnote 124

³³ Herunder <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/000107c1.html>

³⁴ http://www.cisg.at/8_2200v.htm

³⁵ von Eyben, 2016, s. 116. Munk-Hansen, 2014, s. 302

³⁶ <https://www.cisg.law.pace.edu/cisg/text/authentic.html>. Se ligeledes Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 122

³⁷ Steensgaard, 2010, s. 25

Ligeledes gør sig gældende ved indsættelsen af enkelte citater fra retspraksis. Således anvendes eksempelvis det tyske begreb “*Grundwertungen*”³⁸, fremfor at oversætte begrebet til dansk.

Lando anfører ligeledes, at “*man har altid fordel af at læse juridiske tekster på landets eget sprog*”³⁹.

---

³⁸ http://www.cisg.at/8_2200v.htm

³⁹ Riis & Trzaskowski (red), 2013, s. 77

4. Ansvarsfraskrivelser i indenlandske løsørekontrakter

4.1 Indledende

Princippet om kontraktfrihed i national dansk ret fremgår blandt andet af KBL § 1, stk. 1 og AFTL § 1.⁴⁰ Denne kontraktfrihed medfører, at det som udgangspunkt er op til de kontraherende parter at fastsætte de aftalevilkår, der skal gælde i deres kontraktforhold, forudsat at klausulen ikke er i strid med præceptiv ret. Aftalevilkår, som begrænser sælgers ansvar, betegnes som ansvarsbegrænsninger eller ansvarsfraskrivelser.⁴¹

Ansvarsbegrænsninger kan defineres som en delvis begrænsning af sælgers ansvar.⁴² Sådanne ses i form af beløbsmæssige begrænsninger, tidsmæssige begrænsninger, begrænsning af ansvaret for indirekte tab samt begrænsning af købers misligholdelsesbeføjelser.⁴³ Begrænsning af købers misligholdelsesbeføjelser kan eksempelvis ske ved indsættelse af en maskinklausul, hvormed køber udelukkende vil kunne påberåbe sig afhjælpning eller omlevering.⁴⁴

Ansvarsfraskrivelser kan defineres som “*forbehold i en aftale, hvorved de ellers gældende regler om ansvar i kontraktforholdet begrænses eller ophæves*”⁴⁵. Ved indsættelse af en ansvarsfraskrivelse i parternes kontrakt, kan sælgers ansvar således fraskrives helt eller delvist. En ansvarsbegrænsning kan dermed anses som en form for ansvarsfraskrivelse. Af denne grund anvendes begrebet *ansvarsfraskrivelser* som en samlet betegnelse for ansvarsfraskrivelser og -begrænsninger i det følgende.

4.1.2 Aftalerettens tredeling i national dansk ret

Hvorvidt en ansvarsfraskrivelse finder anvendelse i parternes kontraktforhold, undersøges i det følgende ud fra det teoretiske udgangspunkt om “*aftalerettens tredeling*”⁴⁶. Aftalerettens tredeling består af aftalers vedtagelse, fortolkning og gyldighed.⁴⁷ Undersøgelsen består således

---

⁴⁰ Clausen et al., 2015, s. 175. LFF 1916-11-09 nr. 114, s. 10

⁴¹ Andersen, 2015, s. 428. Munk-Hansen, 2007, s. 60. U 2018B.131, Madsen, s. 3. von Eyben, 2011, s. 54

⁴² Andersen, 2015, s. 428

⁴³ Munk-Hansen, 2007, s. 60f. Werlauff, 2018, s. 248f. Andersen, 2015, s. 430. Clausen et al., 2018, s. 191

⁴⁴ Andersen, 2015, s. 430. Munk-Hansen, 2007, s. 61

⁴⁵ von Eyben, 2011, s. 54

⁴⁶ Andersen & Madsen, 2017, s. 353

⁴⁷ Madsen, 1983, s. 5. Gomard et al., 2012, s. 20. Hansen & Ulfbeck, 2014, s. 30. Andersen, 2013, s. 357f. Andersen & Madsen, 2017, s. 353. Andersen, 2015, s. 428f.

i, hvornår en ansvarsfraskrivelse er vedtaget mellem parterne, hvordan en ansvarsfraskrivelse skal fortolkes, samt grænserne for ansvarsfraskrivelsers gyldighed i national dansk ret.

4.2 Vedtagelse

Når to erhvervsdrivende indgår en aftale om køb og salg af løsøre, vil det vigtigste for parterne som regel være varernes kvalitet, kvantitet, leveringstid og -sted, samt varernes pris. Disse aspekter af aftalen forhandles derfor typisk udførligt mellem parterne. Aftalens øvrige vilkår vil ofte være fastsat i et sæt standardbetingelser, som er udformet forud for parternes kontrahering.⁴⁸ Det er ofte i sådanne standardbetingelser, at ansvarsfraskrivelser forekommer. I det følgende undersøges ansvarsfraskrivelsers vedtagelse derfor med udgangspunkt i den situation, hvor ansvarsfraskrivelsen fremgår af et sæt standardbetingelser.

Standardbetingelser kan være ensidigt udarbejdet af den ene part, såkaldte adhæsionsaftaler. Ligeledes kan standardbetingelser være udarbejdet som følge af forhandling mellem organisationer inden for et givent erhvervsområde, såkaldte *agreed documents*.⁴⁹

Da standardbetingelser, og dermed ansvarsfraskrivelser, sjældent indgår i parternes forhandling, bliver disse typisk først genstand for diskussion mellem parterne, når der foreligger en konflikt.⁵⁰ Selvom parterne er enige om, at deres købsaftale er vedtaget og skal opretholdes, kan der således være tvivl om, hvorvidt enkelte vilkår i standardbetingelserne er vedtaget mellem parterne. Dette vurderes blandt andet efter AFTL §§ 1 og 6.

Det fremgår af AFTL § 1, at tilbud og svar på tilbud er bindende. Af denne bestemmelse kan løfteprincippet udledes, hvorefter afgivelse af et løfte er forpligtende for afgiveren.⁵¹ I henhold til AFTL § 6 anses en uoverensstemmende accept som et afslag af det modtagne tilbud i forbindelse med afgivelse af et nyt tilbud. Bestemmelsen er udtryk for spejlbilledeprincippet, hvorefter tilbud og accept skal kunne spejle sig i hinanden for at være overensstemmende.⁵² I relation til ansvarsfraskrivelser medfører løfteprincippet og spejlbilledeprincippet, at hvis et

---

⁴⁸ Andersen, 2013, s. 171. Hansen & Ulfbeck, 2014, s. 54

⁴⁹ Andersen, 2013, s. 344f. Andersen, 2015, s. 149. Andersen & Lookofsky, 2015, s. 409

⁵⁰ Andersen, 2013, s. 351

⁵¹ Steensgaard, 2010, s. 73ff. Gomard et al., 2012, s. 61. Hansen & Ulfbeck, 2014, s. 19. Andersen, 2013, s. 82

⁵² U 1988B.1, Lando, s. 1

tilbud, hvori en ansvarsfraskrivelse fremgår, antages, vil ansvarsfraskrivelsen som udgangspunkt være vedtaget i parternes retsforhold. Dette udgangspunkt har dog en række modifikationer, som beskrives i det følgende.

Selvom et sæt standardbetingelser er inkorporeret i parternes aftale, kan det forekomme, at bestemte vilkår tilsidesættes som ikke vedtagne. Hvorvidt en ansvarsfraskrivelse kan anses som vedtaget mellem parterne, kan vurderes ud fra flere faktorer. Herunder undersøges følgende: 1) måden hvorpå standardbetingelserne er inkorporeret i parternes aftale, 2) hvorvidt ansvarsfraskrivelsen kan anses som et overraskende eller byrdefuldt vilkår, samt 3) om ansvarsfraskrivelsen kan karakteriseres som konkret eller generel.⁵³

4.2.1 Inkorporering af standardbetingelserne

Standardbetingelser kan inkorporeres i en kontrakt på flere måder. Ifølge Bryde Andersen vil et sæt standardbetingelser, der er vedlagt en fysisk kontrakt, som udgangspunkt være vedtaget i kontraktforholdet. Dette gælder ligeledes, hvis kontrakten er sendt elektronisk, og der fremgår et direkte link til standardbetingelserne.⁵⁴

I praksis ses det jævnligt, at sælger først sender eller henviser til sine standardbetingelser i forbindelse med afsendelse af ordrebekræftelsen. Køber vil som udgangspunkt være bundet af standardbetingelserne i en modtaget ordrebekræftelse, medmindre køber straks reklamerer.⁵⁵ I afgørelsen FED 2000.1243 Ø havde sælger henvist til egne salgs- og leveringsbetingelser i ordrebekræftelsen. Betingelserne var ligeledes vedhæftet. Østre Landsret fandt, at betingelserne var vedtaget mellem parterne. Det må dog bemærkes, det i landsrettens vurderingen blev tillagt betydning, at ansvarsfraskrivelsen ikke kunne betegnes som særligt byrdefuld, samt at parterne tidligere havde kontraheret under samme betingelser.

Vurderingen af, hvorvidt standardbetingelser er inkorporerede i parternes kontrakt, bliver vanskeligere når betingelserne ikke er vedlagt fysisk eller henvist til med et direkte link. Som udgangspunkt vil betingelserne i så fald være vedtaget mellem parterne, forudsat at køber har

---

⁵³ Andersen, 2013, s. 347

⁵⁴ Andersen, 2013, s. 347

⁵⁵ Gomard et al., 2015, s. 47f. Madsen, 1983, s. 29. Andersen, 2015, s. 424f. U 2000B.180, Krenchel, s. 1

mulighed for at tilgå betingelserne.⁵⁶ Andersen og Madsen anfører dog, at nogle bestemte *agreed documents* undertiden kan anses som vedtaget, selvom aftalen end ikke indeholder en henvisning hertil.⁵⁷ Dette kan være tilfældet, hvis der i en branche sædvanligvis anvendes ét bestemt sæt standardbetingelser, og parterne må antages at kende til betingelserne. Dog understreger Andersen og Madsen, at både kontraktparternes professionelle viden, samt hvorvidt vilkåret anses som overraskende eller byrdefuldt, må inddrages i vurderingen af, om vilkåret er vedtaget mellem parterne.⁵⁸

Et eksempel, hvor Højesteret fandt, at en henvisning til et *agreed document* var tilstrækkelig for inkorporering ses i afgørelsen U 1995.856/2 H. Sagen omhandlede en lagervirksomhed, der i sin ordrebekræftelse havde henvist til Nordisk Speditørforbunds Almindelige Bestemmelser (NSAB). Derudover havde lagervirksomheden citeret enkelte specifikke bestemmelser fra NSAB i ordrebekræftelsen. Tvistens omdrejningspunkt var, hvorvidt en ansvarsfraskrivelse, der fulgte af NSAB, men som ikke var citeret i ordrebekræftelsen, var vedtaget mellem parterne. Højesteret anførte, at da der flere steder i kontrakten var henvist til NSAB, kunne det ikke tillægges betydning, at ansvarsfraskrivelsen ikke var citeret i ordrebekræftelsen. Ansvarsfraskrivelsen fandt derfor anvendelse. Det bemærkes, at NSAB kan betegnes som et *agreed document*. Derfor er kravene til vedtagelse som udgangspunkt lavere, end hvis der var tale om en adhæsionsaftale. Dette skyldes, at begge parter forudsættes at have samme grad af kendskab til betingelserne i et *agreed document*.⁵⁹

Dommens udfald synes at have støtte hos Gomard et al., som anfører, at det forekommer uhenigtsmæssigt, hvis domstolene sætter høje krav til vedtagelse af ansvarsfraskrivelser anført i *agreed documents*.⁶⁰ Madsen anfører ligeledes, at *agreed documents* generelt må anses som et samlet sæt betingelser, hvorfor der ikke bør stilles krav om, at ansvarsfraskrivelser heri skal fremhæves tydeligere end andre vilkår.⁶¹

Afgørelsen U 2014.1424 H omhandlede ligeledes, hvorvidt et sæt standardbetingelser var vedtaget. I afgørelsen lagde Højesteret vægt på, at der må sondres mellem vedtagelse af *agreed*

---

⁵⁶ Andersen, 2013, s. 348

⁵⁷ Andersen & Madsen, 2017, s. 80ff.

⁵⁸ Andersen & Madsen, 2017, s. 82f.

⁵⁹ Andersen, 2013, s. 346. Andersen & Madsen, 2017, s. 80

⁶⁰ Gomard et al., 2015, s. 47

⁶¹ U 2018B.131, Madsen, s. 144

documents og vedtagelse af ensidigt udarbejdede standardvilkår. I det konkrete tilfælde, blev det således tillagt betydning, at sælgers standardbetingelser havde “*karakter af ensidigt udarbejdede standardvilkår*”⁶². Da standardbetingelserne ikke var vedlagt tilbuddet, og da betingelserne ikke var tilgængelige på sælgers hjemmeside, fandt Højesteret, at betingelserne ikke var vedtaget mellem parterne. I den konkrete sag blev der således stillet strenge krav til vedtagelsen af de ensidigt udarbejdede standardbetingelser.

Dog følger det af nyere retspraksis, at der i nogle tilfælde ligeledes stilles strenge krav til vedtagelse af ansvarsfraskrivelse i *agreed documents*. Dette var tilfældet i afgørelsen U 2017.2272 V. Afgørelsen omhandlede to parter, der havde haft et samhandelsforhold i 25 år. Sælger havde i samtlige ordrebekræftelser i løbet af de 25 år henvist til Orgalime S 2000 som de gældende salgs- og leveringsbetingelser. Betingelserne indeholdt en vidtgående begrænsning af sælgers ansvar. Tvistens omdrejningspunkt var herefter, hvorvidt ansvarsfraskrivelsen kunne anses som vedtaget mellem parterne. Byretten fandt, at Orgalime S 2000 var vedtaget i retsforholdet, idet sælger havde henvist til betingelserne i hver ordrebekræftelse, og køber ikke havde reklameret. Dog udtalte byretten, at sælger “*på en mere klar og udtrykkelig måde*”⁶³ burde have gjort køber opmærksom på den vidtgående ansvarsfraskrivelse. Derfor fandt byretten, at ansvarsfraskrivelsen ikke var vedtaget mellem parterne. Vestre Landsret stadfæstede afgørelsen.

Af U 2017.2272 V kan det udledes, at selvom Orgalime S 2000 er et *agreed document*, var en generel henvisning til betingelserne ikke tilstrækkeligt. Sælger skulle i stedet have fremhævet ansvarsfraskrivelsen for køberen, hvis denne skulle gælde i kontraktforholdet. Afgørelsen adskiller sig således fra førnævnte teori om vedtagelse af ansvarsfraskrivelse i standardbetingelser, da retten stillede højere krav til vedtagelse af *agreed documents*, end tidligere set.

4.2.2 Overraskende eller byrdefulde vilkår

Hvis en ansvarsfraskrivelse i standardbetingelserne forekommer overraskende, usædvanlig eller særligt byrdefuld, kan det have betydning for, hvorvidt vilkåret kan anses som vedtaget.⁶⁴ Lookofsky anfører herom, at “*jo mere uventet og/ eller tyngende den ene parts standardvilkår er, jo større krav bør der stilles til dets vedtagelse*”.⁶⁵

---

⁶² U 2014.1424 H

⁶³ U 2017.2272 V

⁶⁴ Iversen, 2019, s. 371. Werlauff, Forudsigelighed i aftale med udenlandsk part, 2017, s. 49f

⁶⁵ U 1998B.495, Lookofsky, s. 495

Det kan udledes af retspraksis, at det i flere tilfælde udelukkende er den særligt byrdefulde ansvarsfraskrivelse, der tilsidesættes, og at de øvrige vilkår i standardbetingelserne fortsat finder anvendelse i parternes retsforhold.⁶⁶ Dette var eksempelvis tilfældet i afgørelsen U 2017.2272 V, der er anført ovenfor. I afgørelsen blev det tillagt betydning, at ansvarsfraskrivelsen var særligt byrdefuld.

4.2.3 Konkret eller generel ansvarsfraskrivelse

I vurderingen af ansvarsfraskrivelsers vedtagelse, har det ligeledes betydning, om der er tale om en konkret eller en generel ansvarsfraskrivelse.⁶⁷ Iversen anfører herom, at “*en ansvarsfraskrivelse kan være så stereotyp og generel, at den bliver helt virkningsløs*”.⁶⁸ Udgangspunktet er således, at jo mere generelt formuleret en ansvarsfraskrivelse er, des højere krav stilles der til vedtagelsen heraf.⁶⁹ Én af grundene hertil er, at køberen nemmere kan overskue ansvarsfraskrivelsens konsekvenser, hvis denne er konkret formuleret.⁷⁰

4.2.4 Battle of forms

Som ovenfor beskrevet, anvendes standardbetingelser ofte i kontrakter mellem erhvervsdrivende. I forhandlingen mellem parterne forekommer det imidlertid, at både køber og sælger vedhæfter eller indsætter et link til egne standardbetingelser. Det forekommer ligeledes, at begge parter ignorerer den anden parts fremsendte standardbetingelser. Herefter agerer parterne som om der foreligger en overensstemmende aftale, eksempelvis ved at levere det aftalte løsøre eller den aftalte pengeydelse.

Hvis der efterfølgende opstår en tvist mellem parterne i forhold til det leverede løsøre, er det relevant at undersøge, hvorvidt der reelt foreligger en vedtaget kontrakt. I så fald, må det ligeledes undersøges, hvilke standardbetingelser som finder anvendelse mellem parterne. Lando

---

⁶⁶ Andersen, 2013, s. 348. Andersen & Madsen, 2017, s. 78

⁶⁷ Kristensen et al., 2011, s. 103

⁶⁸ Iversen, 2019, s. 367

⁶⁹ Andersen, 2015, s. 429. Kristensen et al., 2011, s. 103. Iversen, 2019, s. 363

⁷⁰ Kristensen et al., 2011, s. 98, 116 og 123

anvender i sin artikel fra 1988 det danske udtryk “*kampen om formularen*”⁷¹ om denne problemstilling. I øvrig litteratur benyttes det engelske udtryk *battle of forms*⁷² oftest, hvorfor dette udtryk ligeledes anvendes i den videre analyse.

4.2.4.1 Er der indgået en aftale mellem parterne?

Ovenfor i afsnit 4.2 er spejlbilledeprincippet beskrevet. Hvis parterne hver især medsender egne standardbetingelser i henholdsvis tilbuddet og accepten, er der ikke tale om en overensstemmende accept. Efter AFTL § 6 og spejlbilledeprincippet vil det derfor være tvivlsomt, hvorvidt der reelt foreligger en vedtaget aftale. Dog er problemstillingen vedrørende *battle of forms* ikke nævnt i forarbejderne til AFTL § 6 fra 1916.⁷³ Lando anfører ligeledes, at AFTL § 6 ikke er udarbejdet med henblik på anvendelse i den situation, hvor begge parter forsøger at inkorporere sine standardbetingelser.⁷⁴

Hvis begge parter opfylder sin del af kontrakten, må udgangspunktet være, at parterne har handlet i den tro, og med det ønske, at der foreligger en vedtaget aftale mellem dem. I sådanne tilfælde forekommer det uhensigtsmæssigt at konkludere, at parternes aftale ikke er vedtaget efter AFTL § 6, da der reelt foreligger en accept ved konkludent adfærd. Steensgaard anfører, at førnævnte er udtryk for den traditionelle teori om, hvorvidt der er indgået en aftale mellem parterne.⁷⁵ Steensgaard anfører ligeledes, at der findes en nyere og mere moderne, teori. Denne omhandler, at der foreligger en vedtaget aftale mellem parterne, selvom accepten ikke stemmer overens med det fremsatte tilbud, så længe parterne er enige om de væsentligste vilkår i kontrakten. Her kræves det, at der foreligger en “*retshandelsvilje*”⁷⁶ hos parterne.⁷⁷

En væsentlig forskel mellem de to teorier er dermed, at der ifølge den traditionelle teori kan foreligge en overensstemmende accept i form af konkludent adfærd, mens der efter den moderne teori ikke kræves en overensstemmende accept, men derimod retshandelsvilje hos parterne.⁷⁸

---

⁷¹ U.1988B.1, Lando, s. 1

⁷² Andersen & Madsen, 2017, s. 73. Hansen & Ulfbeck, 2014, s. 57. Andersen, 2013, s. 203. Steensgaard, 2010, s. 199

⁷³ LFF 1916-11-09 nr. 114

⁷⁴ U.1988B.1, Lando, s. 1

⁷⁵ Steensgaard, 2010, s. 192. Justitia, nr. 4, 1998, s. 7f.

⁷⁶ Steensgaard, 2010, s. 192

⁷⁷ Steensgaard, 2010, s. 192

⁷⁸ Steensgaard, 2010, s. 193

Uanset om den traditionelle eller den moderne vedtagelsesteori anvendes, bliver løsningen den samme: Selv hvis der foreligger en *battle of forms*, er udgangspunktet, at parternes aftale må anses som vedtaget.⁷⁹

4.2.4.2 Hvilke standardbetingelser finder anvendelse i indenlandsk ret?

Indledningsvist bemærkes det, at der i national dansk ret ikke findes lovbestemmelser, som direkte regulerer *battle of forms*-problematikken.⁸⁰ Der findes dog flere løsningsteorier, som kan udledes af teori og praksis. I det følgende beskrives *knock out*-løsningen samt *last shot*-løsningen, som må siges at være de mest fremherskende løsningsteorier.

4.2.4.3 *Knock out*-løsningen

Knock out-løsningen indebærer, at begge parter standardbetingelser finder anvendelse med undtagelse af de vilkår, som er modstridende. De modstridende vilkår "slår" hinanden ud, hvor efter de nyopståede tomme pladser i aftalen skal udfyldes med underliggende deklatoriske lovgivning.⁸¹

En fordel ved anvendelse af *knock out*-løsningen er, at parterne reelt ikke er nået til enighed om, hvordan en given situation skal løses. Derfor forekommer det naturligt at bruge baggrundsretten udfyldende.⁸² Ulempen ved denne løsning er dog, at begge parter har udarbejdet standardvilkår med henblik på netop at undgå, at den deklatoriske lovgivning skal finde anvendelse i kontrakten. Anvendes *knock out*-løsningen, kan det dermed resultere i, at ingen af parterne bliver tilfredse med udfaldet.⁸³

Blandt teoretikere er der uenighed om, hvorvidt *knock out*-løsningen kan eller bør finde anvendelse i løsningen af *battle of forms* i indenlandsk ret. På den ene side anfører Bryde Andersen, at *knock out*-løsningen er den mest nærliggende, og at der i national dansk ret synes at være en tendens til, at *knock out*-løsningen vinder tilslutning.⁸⁴ Som modsvar på dette anfører Steens-

---

⁷⁹ Steensgaard, 2010, s. 193

⁸⁰ Steensgaard, 2010, s. 199

⁸¹ Werlauff, *Obligationsretten - en introduktion*, 2017, s. 23. U.1988B.1, Lando, s. 5. Andersen, 2013, s. 204. Steensgaard, 2010, s. 205. *Justitia*, nr. 4, 1998, s. 21. Hansen & Ulfbeck, 2014, s. 58

⁸² *Justitia*, nr. 4, 1998, s. 24

⁸³ U.1988B.1, Lando, s. 6. *Justitia*, nr. 4, 1998, s. 24

⁸⁴ Andersen, 2013, s. 204

gaard, at der er “*mange gode grunde til at foretrække knock out-løsningen, men der er på nuværende tidspunkt næppe støtte i danske retskilder*”⁸⁵. Steensgaard anfører, at *knock out*-løsningen ikke harmonerer med løfteprincippet.⁸⁶ Dette begrundes med, at det efter AFTL § 6 er et krav, at der foreligger en overensstemmende accept. *Knock out*-løsningen forudsætter derimod, at accepten er dissenterende. *Knock out*-løsningen er dermed overensstemmende med den moderne vedtagelsesteori⁸⁷, men bør, ifølge Steensgaard, ikke finde anvendelse i løsningen af *battle of forms* i national dansk ret.

4.2.4.4 *Last shot*-løsningen

Last shot-løsningen indebærer, at de sidst afsendte standardbetingelser finder anvendelse i parternes aftale.⁸⁸ *Last shot*-løsningen kan begrundes med, at hvis den part, som sidst modtog den anden parts standardvilkår, ikke ønskede at være bundet af disse, burde vedkommende have reklameret.⁸⁹ Desuden kan der i henhold til den traditionelle vedtagelsesteori foreligge en accept ved konkludent adfærd. Denne teori indebærer således at *battle of forms* må løses i henhold til *last shot*.⁹⁰

Det er ovenfor anført, at forarbejderne til aftaleloven ikke eksplicit nævner *battle of forms*. Det bemærkes alligevel, at det fremgår af forarbejderne til AFTL § 6, at: “*Naar Afsenderen af Svaret er sig bevidst, at det ikke stemmer med Tilbudet, maa hans Mening med dog at sende det afsted være, at han haaber, at en Aftale kan komme i Stand paa Grundlag af den uoverensstemmende Akcept. Han ønsker altsaa Svaret betragtet som nyt Tilbud. (...) Aftale kommer altsaa i Stand, hvis Tilbudsgiveren giver Akcept, men i modsat Fald ikke.*”⁹¹ Efter *last shot*-løsningen foreligger der en sådan accept, hvis den part, som sidst modtager den anden parts standardbetingelser, ikke reklamerer.

---

⁸⁵ Steensgaard, 2010, s. 205

⁸⁶ Steensgaard, 2010, s. 206

⁸⁷ Steensgaard, 2010, s. 193

⁸⁸ U.1988B.1, Lando, s. 4. Andersen, 2013, s. 203. Werlauff, Obligationsretten - en introduktion, 2017, s. 23. Steensgaard, 2010, s. 200. Hansen & Ulfbeck, 2014, s. 57

⁸⁹ U.1988B.1, Lando, s. 4

⁹⁰ Steensgaard, 2010, s. 206

⁹¹ LFF 1916-11-09 nr. 114, s. 14

Herudover bygger den danske aftalelov, som ovenfor beskrevet, på løfteprincippet, hvorefter en tilbudsgiver bindes af det løfte, som denne fremsætter i sit tilbud.⁹² Dermed er en tilbudsgiver som udgangspunkt ikke bundet af andet end det, der fremgår af tilbuddet. Ligeledes følger det af *last shot*-løsningen, at tilbudsgiveren ikke bindes af andet end sit tilbud. Modsat *knock out*-løsningen harmonerer *last shot*-løsningen således med løfteprincippet.

Ifølge Steensgaard, forekommer løsningen af *battle of forms* i indenlandsk ret, således at være *last shot*, da denne harmonerer med AFTL § 6, stk. 1, spejlbilledeprincippet og den traditionelle vedtagelsesteori.⁹³

Et eksempel, hvor Østre Landsret fandt, at de sidst afsendte standardbetingelser var vedtaget mellem parterne ses i dommen FED 2000.1243 Ø, som analyseres i det følgende.

FED 2000.1243 Ø

Sagen omhandlede erhvervsmæssigt salg af printplader. Ved bestilling af varerne, havde køber påtrykt egne betingelser på bagsiden af indkøbsordren. Ligeledes fremgik det af indkøbsordren, at køber anmodede sælger om at underskrive indkøbsbetingelserne, og at “*ordremodtageren ved accept af bestillingen erklærer sig indforstået med alle de af [købers] anførte betingelser, og at disse betingelser gælder, medmindre der i det enkelte tilfælde udtrykkeligt aftales andet. Det hedder endvidere, at leverandørens betingelser kun er gældende for [køber], såfremt [køber] udtrykkeligt har godkendt disse*”⁹⁴.

Sælger reagerede ikke på købers opfordring til at underskrive købsbetingelserne. I stedet henviste sælger nederst i højre hjørne af ordrebekræftelsen til egne salgs- og leveringsbetingelser, og vedlagde desuden betingelserne. Af sælgers salgs- og leveringsbetingelser, fremgik det blandt andet, at i tilfælde af mangler var op til sælger at vælge købers misligholdelsesbeføjelser. Desuden fremgik følgende ansvarsbegrænsning: “*Alle øvrige krav, der måtte tilkomme ordregiver som følge af eller i forbindelse med varens mangler (...) herunder især erstatningskrav på grund af misligholdelse (...), er udelukket; dette gælder dog ikke, såfremt vi som det mindste har handlet groft uagtsomt (...)*”⁹⁵.

---

⁹² Steensgaard, 2010, s. 75

⁹³ Steensgaard, 2010, s. 199ff.

⁹⁴ FED 2000.1243 Ø

⁹⁵ FED 2000.1243 Ø

Efter levering af printpladerne blev det konstateret, at printpladerne var mangelfulde. Begge parter gjorde herefter gældende, at egne betingelser fandt anvendelse i retsforholdet.

Til støtte for sin påstand om, at sælgers betingelser ikke fandt anvendes, anførte køber, at sælger ikke i tilstrækkelig grad havde gjort opmærksom på ansvarsfraskrivelsen. Desuden var ansvarsfraskrivelsen et byrdefuldt vilkår, som ikke var sædvanligt i branchen, og parterne havde ikke tidligere handlet sammen i en sådan grad, at sælgers salgs- og leveringsbetingelse var indarbejdet mellem dem. Køber anførte endvidere, at købers egne betingelser fandt anvendelse. Til støtte herfor anførte køber, at købers betingelser var fremsendt først, og at sælger ikke tog afstand fra disse. Køber anførte således følgende: *“Det forhold, at [sælger] senest har præsenteret sine betingelser, kan ikke være afgørende. Et sådant synspunkt ville medføre, der ville være gentagne skrivelser mellem parterne i en handel med henblik på at blive den, der sidst stillede sine vilkår.”*⁹⁶

Købers synspunkt er dermed, at den såkaldte *first shot*-regel bør afgøre, hvis standardbetingelser, som finder anvendelse, hvorefter køber tager afstand fra *last shot*-reglen. Anvendelse af *first shot*-reglen i national dansk ret synes dog ikke at finde støtte i teorien.⁹⁷

Sælger begrundede sin påstand med, at sælger ikke havde underskrevet købers betingelser, hvorfor sælgers egne salgs- og leveringsbetingelser fandt anvendelse. I sin procedure lagde sælger vægt på, at sælgers salgs- og leveringsbetingelser var særligt fremhævede for køber, da de var vedlagt ordrebekræftelsen. Desuden anførte sælger, at denne allerede på forsiden af ordrebekræftelsen havde henvist til betingelserne. Afslutningsvist gjorde sælger gældende, at køber kendte til de pågældende betingelser som følge af tidligere samhandelsforhold.

Østre Landsret fandt, at sælgers betingelser ikke var så byrdefulde, at sælger burde have gjort mere for at tydeliggøre dem over for køber. Landsretten fandt derfor ikke anledning til at tilsidesætte sælgers betingelser, og disse fandtes således at være vedtaget mellem parterne. Desuden bemærkede landsretten, at køber kendte til ansvarsfraskrivelsen i sælgers betingelser,

---

⁹⁶ FED 2000.1243 Ø

⁹⁷ Steensgaard, 2010, s. 208f. Hansen & Ulfbeck, 2014, s. 57f. Andersen, 2013, s. 203

grundet tidligere aftaleforhold mellem parterne. Derfor burde køber have reklameret, hvis køber ikke ønskede, at ansvarsfraskrivelsen skulle finde anvendelse.

Det bemærkes, at Bryde Andersens anfører, at afgørelsen er et udtryk for anvendelse af *knock out*-løsningen.⁹⁸ Dette synspunkt anerkendes ikke af Steensgaard, som i stedet anfører, at afgørelsen er baseret på en *last shot*-løsning.⁹⁹

Østre Landsret nævnte hverken *knock out* eller *last shot* i pådømmelsen. Bryde Andersens påstand om, at *knock out*-løsningen blev anvendt, synes dog svær at udlede af dommens præmisser. Havde *knock out*-løsningen været anvendt i afgørelsen, havde begge parter betingelser fundet anvendelse med undtagelse af de modstridende vilkår, som ville blive tilsidesat og udfyldt med deklatoriske regler. Dette var dog ikke tilfældet, da landsretten udelukkende anførte, at sælgers betingelser fandt anvendelse i parternes kontraktforhold. I sine præmisser fokuserede landsretten på, at køber burde have gjort indsigelse, hvis ikke sælger betingelser skulle finde anvendelse. Desuden udtalte retten, at vilkåret vedrørende begrænsning af sælgers ansvar var tilstrækkeligt fremhævet. Selvom landsretten ikke eksplicit anførte, at udfaldet var begrundet i *last shot*-løsningen, synes denne at være antaget, da de sidst sendte betingelser fandt anvendelse i kontraktforholdet.

4.2.5 Delkonklusion

Det er i ovenstående afsnit undersøgt, hvordan ansvarsfraskrivelse vedtages i indenlandske løsørekontrakter. Vedtagelse af ansvarsfraskrivelse vurderes som udgangspunkt ud fra løfteprincippet og spejldeprincippet. Dog kan en række forhold ligeledes tillægges betydning i vurderingen af ansvarsfraskrivelse, herunder ansvarsfraskrivelse inkorporering, hvorvidt ansvarsfraskrivelse indeholder overraskende eller byrdefulde vilkår, samt hvorvidt ansvarsfraskrivelse er generelt eller konkret formuleret.

Det kan konkluderes, at før en ansvarsfraskrivelse kan anses som vedtaget mellem parterne, skal sælger fremhæve vilkåret for køber. I teorien stilles der strengere krav til fremhævelsen af ansvarsfraskrivelse i ensidigt udarbejdede vilkår, end til fremhævelsen af ansvarsfraskrivelse i *agreed documents*. Dog følger det af nyere praksis, at der i nogle tilfælde ligeledes kan stilles

---

⁹⁸ Andersen, 2013, s. 204

⁹⁹ Steensgaard, 2010, s. 209

strengt krav til fremhævelse af ansvarsfraskrivelser, selv hvis vilkåret fremgår af et *agreed document*. Dette gælder især, hvis ansvarsfraskrivelsen er særligt byrdefuld. Endvidere stilles der som udgangspunkt højere krav til vedtagelse af generelt formulerede ansvarsfraskrivelser end til konkret formulerede vilkår.

I løsningen af *battle of forms* i indenlandsk dansk ret forekommer *knock out* og *last shot* at være de mest anerkendte teorier. Det er dog uafklaret, hvilken løsningen som er eller bør være den herskende.

4.3 Fortolkning

Når det er fastslået, at en ansvarsfraskrivelse er vedtaget mellem parterne, må omfanget af ansvarsfraskrivelsen undersøges. Foreligger der enighed mellem parterne om, hvad ansvarsfraskrivelsen indebærer, vil parternes fælles forståelse af kontrakten være gældende i retsforholdet. Dette gælder, selv hvis indholdet forekommer sprogligt upræcist.¹⁰⁰ Derfor bliver fortolkning alene relevant, hvis parterne er uenige om indholdet af ansvarsfraskrivelsen.

Aftaleloven indeholder ikke regler om, hvordan ansvarsfraskrivelser i erhvervskontrakter skal fortolkes. Bidrag til fortolkning af ansvarsfraskrivelser må derfor udledes af juridisk teori og retspraksis. Der synes ikke at være en indbyrdes rangorden mellem de forskellige fortolkningsbidrag, hvorfor valg af fortolkningsmetode må foretages ud fra sagens konkrete omstændigheder.¹⁰¹

Indledningsvist forekommer det dog relevant at undersøge ordlyden af parternes aftale. Dette kaldes en objektiv fortolkning, hvorefter fortolkningen tager udgangspunkt i ansvarsfraskrivelsens konkrete formulering. Ved anvendelse af den objektive fortolkningsmetode må det således overvejes, hvorvidt ansvarsfraskrivelsens ordlyd giver anledning til en berettiget forventning for medkontrahenten. Ved ordlydsfortolkning af en ansvarsfraskrivelse vil det være den umiddelbare forståelse af formuleringen, som lægges til grund. Denne forståelse vil blandt andet afhænge af, om parterne er erhvervsdrivende inden for samme branche, og dermed har eller burde have en fælles forståelse af ansvarsfraskrivelsens ordlyd.¹⁰²

---

¹⁰⁰ Madsen, 1983, s. 50f. Andersen & Madsen, 2017, s. 366

¹⁰¹ Andersen & Madsen, 2017, s. 353. Hansen & Ulbeck, 2014, s. 74

¹⁰² Andersen & Madsen, 2017, s. 367ff. Hansen & Ulbeck, 2014, s. 69f. og 78f.

Parternes individuelle forståelse af ansvarsfraskrivelsen kan ligeledes inddrages i fortolkningen. Dette undersøges ved anvendelse af en subjektiv fortolkning, hvorefter parternes forståelse af kontraktens indhold på tidspunktet for aftalens indgåelse lægges til grund.¹⁰³

Ofte vil det være svært parterne at bevise, hvilke forudsætninger de havde ved aftaleindgåelsen. Derfor vil domstolene i nogle tilfælde i stedet lægge til grund, hvilke forudsætninger parterne burde have haft på tidspunktet. Dette kaldes en uegentlig subjektiv fortolkning.¹⁰⁴ Denne uegentlige subjektive fortolknings er et udtryk for, at retten foretager en bedømmelse baseret på, hvad der er sædvanligt mellem parterne eller i den givne branche.¹⁰⁵ Den uegentlige subjektive fortolkning vil dermed indebære en afvejning af sædvaner og kutymer.

En sådan fortolkning ses i afgørelsen U 2003.23 H, hvor Højesteret lagde til grund, at appellanten *“var på det rene med, at aftaleforholdet indebar (...)”*¹⁰⁶. Lignede udtalelser ses blandt andet i afgørelserne U 2005.817 Ø *“må eller burde det have stået (...) klart”*¹⁰⁷, samt i U 2003.59 H *“måtte det være klart for (...)”*¹⁰⁸.

Da branchesædvaner og kutymer anvendes som bidrag i både den objektive og den uegentlig subjektive fortolkning, forekommer der at være en vis sammenhæng mellem disse måder at fortolke ansvarsfraskrivelser på.

Udover den objektive og den subjektive fortolkning kan en række fortolkningsregler udledt af teori og praksis anvendes. Herunder synes koncipistreglen og minimumsreglen at være særligt relevante i forhold til fortolkning af ansvarsfraskrivelser.

4.3.1 Koncipistreglen

Koncipistreglen indebærer, at uklarheder i en ansvarsfraskrivelse fortolkes til skade for affatteren. Reglen kan anvendes, hvis fraskrivelsen ikke er udarbejdet som følge af forhandling mellem parterne, men derimod er ensidigt udarbejdet. Dette kan eksempelvis være tilfældet i

---

¹⁰³ Hansen & Ulbeck, 2014, s. 70 og 74

¹⁰⁴ Hansen & Ulbeck, 2014, s. 78

¹⁰⁵ Andersen & Madsen, 2017, s. 366f.

¹⁰⁶ U 2003.23 H

¹⁰⁷ U 2005.817 Ø

¹⁰⁸ U 2003.59 H

fortolkning af en adhæsionsaftale. Koncipistreglen kan begrundes i, at affatteren er nærmest til at bære risikoen for uklarheder i ansvarsfraskrivelsen.¹⁰⁹

Er *agreed documents* vedtaget mellem parterne, finder koncipistreglen ikke anvendelse i fortolkningen af betingelserne.¹¹⁰ Dette skyldes, at ingen af parterne har udarbejdet betingelserne ensidigt.

4.3.2 *Minimumsreglen*

Minimumsreglen kan ligeledes anvendes i fortolkning af ansvarsfraskrivelser. Denne regel ses især anvendt, hvis en ansvarsfraskrivelse er særligt byrdefuld, eller ikke har været genstand for forhandling mellem parterne. Desuden ses minimumsreglen anvendt i vurderingen af, om grov uagtsomhed kan anses som omfattet af en ansvarsfraskrivelse.¹¹¹ Efter denne fortolkningsregel skal en tvetydig ansvarsfraskrivelse fortolkes således, at omfanget heraf bliver mindst muligt vidtgående.¹¹² Et eksempel på en afgørelse, hvor minimumsreglen synes at være anvendt i fortolkningen af en ansvarsfraskrivelse, ses i afgørelsen U 2004.2012 Ø¹¹³. Her tillagde landsretten det betydning i fortolkning af ansvarsfraskrivelsen i en adhæsionsaftale, at ansvarsfraskrivelsen ikke *“forud for hændelsen på noget tidspunkt [havde] været drøftet eller fremhævet mellem parterne”*¹¹⁴. Dette var medvirkende årsag til, at ansvarsfraskrivelsen ikke fandt anvendelse, og sælger ifaldt erstatningsansvar.

Minimumsreglen synes at have en vis sammenhæng med den indskrænkende fortolkningsmetode, hvorefter tvetydige vilkår fortolkes indskrænkende. Hvorvidt en ansvarsfraskrivelse skal fortolkes indskrænkende, afhænger blandt andet af, om fraskrivelsen har karakter af at være konkret eller generel.¹¹⁵ Det har i vurderingen heraf betydning, om ansvarsfraskrivelsen vedrører et konkret forhold, eller om sælger i generelle termer har fraskrevet sig ansvaret i ethvert henseende. Jo mere generelt en ansvarsfraskrivelse er formuleret, des højere er risikoen for, at

---

¹⁰⁹ Hansen & Ulbeck, 2014, s. 81. Andersen, 2013, s. 331. Madsen, 1983, s. 57f. Andersen & Madsen, 2017, s. 382f. Andersen, 2014, s. 319. Gomard et al, 2012, s. 276ff.

¹¹⁰ Andersen, 2013, s. 330

¹¹¹ Andersen, 2013, s. 336

¹¹² Andersen, 2013, s. 332ff. Andersen & Madsen, 2017, s. 381. Gomard et al., 2012, s. 276f. Madsen, 1983, s. 56f. Andersen, 2014, s. 319. Hansen & Ulfbeck, 2014, s. 83

¹¹³ U 2004.2012 Ø

¹¹⁴ U 2004.2012 Ø

¹¹⁵ Andersen & Lookofsky, 2015, s. 411f. Iversen, *Obligationsret 2, del*, 2018, s. 372

denne underlægges en indskrænkende fortolkning. Ligeledes øger anvendelsen af generelle formuleringer i ansvarsfraskrivelser risikoen for, at disse tilsidesættes.¹¹⁶

Som anført ovenfor anvendes minimumsreglen eksempelvis i undersøgelsen af, om skader forvoldt ved grov uagtsomhed er omfattet af en ansvarsfraskrivelse. Som udgangspunkt skal det fremgå tydeligt af parternes aftale, hvis ansvar for skader forvoldt ved grov uagtsomhed skal fortolkes som værende en del af ansvarsfraskrivelsen.¹¹⁷

I praksis ses eksempler på at den ene part forsøger at påberåbe sig, at der foreligger en fraskrivelse af ansvar for skader forvoldt ved grov uagtsomhed, selvom dette ikke eksplicit fremgår af parternes aftale. Dette var blandt andet tilfældet i afgørelsen U 1929.707 H, som omhandler et flyttefirma, der skulle transportere gods for sagsøger. Under transport af sagsøgers gods, blev en del af godset ødelagt. På bagsiden af flyttefirmaets slutseddel var Dansk Møbeltransport Forenings almindelige bestemmelser anført. Heraf fremgik en ansvarsfraskrivelse, hvorefter flyttefirmaet begrænsede sit erstatningsansvar for ødelagt gods. Østre Landsret anførte, at flyttefirmaet handlede groft uagtsomt i håndteringen af sagsøgers gods. Landsretten fandt herefter, at selvom ansvarsfraskrivelsen var vedtaget, var flyttefirmaet ansvarlig for ansattes uagtsomme adfærd. Højesteret stadfæstede afgørelsen.

Afgørelsen er kommenteret af daværende højesteretsdommer Troels G. Jørgensen.¹¹⁸ Jørgensen anfører, at dommens udfald ikke er baseret på, hvorvidt der var handlet groft uagtsomt eller ej. Det afgørende var derimod, at hvis en part ønsker at fraskrive sig ansvaret for grov uagtsomhed, skal dette fremgå klart, og i høj grad tydeliggøres. Herudover bemærker Jørgensen, at graden af hvor tydeliggjort en ansvarsfraskrivelse skal være for at finde anvendelse, afhænger af, i hvor høj grad fraskrivelsen afviger fra bestemmelserne i den deklatoriske lovgivning. Hvis fraskrivelsen er særligt byrdefuld, eksempelvis i form af en fraskrivelse af ansvaret for skader forvoldt ved grov uagtsomhed, skal dette fremhæves og tydeliggøres i meget høj grad. Ifølge Jørgensen skyldtes dommens udfald således, at flyttefirmaets ansvarsfraskrivelse for grov uagtsomhed ikke var tydeliggjort i tilstrækkelig grad.¹¹⁹

---

¹¹⁶ Werlauff, 2018, s. 247. Andersen, 2015, s. 429. Iversen, 2019, s. 363. Andersen & Lookofsky, 2015, s. 411f.

¹¹⁷ Theilgaard et al., 2017, side 38. Munk-Hansen, 2007, s. 64

¹¹⁸ TfR 1931.99, Jørgensen, 99f.

¹¹⁹ TfR 1931.99, Jørgensen, s. 100. Andersen, 2013, s. 331. Theilgaard et al., 2017, s. 38

Et andet eksempel ses i afgørelsen U 1993.851 H. I sagen havde en lagervirksomhed til opgave at opbevare gods for en anden virksomhed. Der var vedtaget en ansvarsfraskrivelse mellem parterne, hvorefter lagervirksomheden ikke kunne gøres erstatningsansvarlig i tilfælde af tyveri af godset. Ved en fejl begået af en medarbejder i lagervirksomheden, blev godset udleveret til en bedrager. Omdrejningspunktet i afgørelsen var, hvorvidt medarbejderen ved udleveringen af godset havde handlet culpøst i en sådan grad, at adfærden ikke var omfattet af ansvarsfraskrivelsen. Højesteret fandt, at udleveringen af godset i den konkrete situation havde karakter af grov uagtsomhed. Da ansvarsfrihed i tilfælde af skader forvoldt ved grov uagtsomhed ikke fremgik direkte af ansvarsfraskrivelsens ordlyd, fandt ansvarsfraskrivelsen ikke anvendelse for medarbejderens adfærd. Højesteret fortolkede dermed ansvarsfraskrivelsen således, at konsekvenserne heraf var mindst muligt vidtgående. Deraf kan det udledes, at Højesteret anvendte minimumsreglen i fortolkningen.

Afslutningsvist bemærkes det, at omgåelse af ansvaret for skader forvoldt ved forsætlige handlinger som udgangspunkt ikke kan rummes i en ansvarsfraskrivelse. Det er dog uklart, om sådanne fraskrivelse tilsidesættes på baggrund af minimumsreglen og indskrænkende fortolkning, eller om tilsidesættelsen skyldes, at sådanne ansvarsfraskrivelse må anses som ugyldige.¹²⁰

4.3.3 Delkonklusion

I ovenstående afsnit er det undersøgt, hvordan ansvarsfraskrivelse fortolkes i indenlandske løsofrekontrakter. Det er udledt, at fortolkning af ansvarsfraskrivelse er relevant, når der foreligger uenighed mellem parterne om fraskrivelsens indhold. Måden hvorpå ansvarsfraskrivelse skal fortolkes afhænger af den konkrete situation, og der synes ikke at være et indbyrdes hierarki mellem de forskellige fortolkningsmåder.

Ordlyden af ansvarsfraskrivelse, samt parternes subjektive forudsætninger på tidspunktet for aftalens indgåelse, inddrages dog ofte i fortolkningen. Ansvarsfraskrivelse kan ligeledes fortolkes efter koncipistreglen eller efter minimumsreglen. Koncipistreglen kan anvendes, hvis ansvarsfraskrivelse ikke er forhandlet mellem parterne. Minimumsreglen ses især anvendt i

---

¹²⁰ Iversen, *Obligationsret 2*, del, 2018, s. 215 og 368. Munk-Hansen, 2014, s. 6. Werlauff, 2017, s. 115. Munk-Hansen, 2007, s. 64. Gomard et al., 2012, s. 280, og 24. Andersen, 2018, s. 100. Foreløbig redegørelse om formuerettens generalklausuler, s. 20

fortolkning af aftaler, hvor sælger fraskriver sig ansvaret for groft uagtsomme handlinger. Ansvar for sådanne handlinger kan antageligvis kun være omfattet af en ansvarsfraskrivelse, hvis det fremgår direkte af ansvarsfraskrivelsen, og er fremhævet i tilstrækkelig grad.

4.4 Gyldighed

Det sidste led i aftalerettens tredeling er vurderingen af gyldighed. I det følgende undersøges, hvor grænserne for ansvarsfraskrivers gyldighed i indenlandsk ret går.

Ansvarsfraskrivesvilkår i kontrakter er som udgangspunkt gyldige, jf. partsautonomien.¹²¹ Dette udgangspunkt har dog visse modifikationer i lovgivningen. Indledningsvist er ansvarsfraskrivelse, der er i strid med lov og ærbarhed altid ugyldig, jf. DL 5-1-2.¹²² En ansvarsfraskrivelse, der strider mod præceptiv lovgivning, vil ligeledes være ugyldig.¹²³ Tilblivelsen af ansvarsfraskrivelsen kan ligeledes have indflydelse på dennes gyldighed, jf. AFTL §§ 28-33.¹²⁴ Endvidere vil urimelige ansvarsfraskrivelse, samt ansvarsfraskrivelse i strid med redelig handle måde være ugyldige, jf. AFTL § 36.

Kerneområdet for AFTL § 36 er urimelighed.¹²⁵ I henhold til generalklausulen i AFTL § 36 kan en aftale ændres eller tilsidesættes helt eller delvist, såfremt aftalen findes at være urimelig eller i strid med redelig handle måde.¹²⁶ I vurderingen af, om en ansvarsfraskrivelse er ugyldig, skal forhold ved aftalens indgåelse, aftalens indhold samt senere indtrufne omstændigheder inddrages, jf. AFTL § 36, stk. 2. Et eksempel hvor forhold ved aftalens indgåelse kan have betydning i gyldighedsvurderingen, ses hvis der foreligger ulighed i styrkeforholdet mellem de kontraherende parter. I så fald vil der være ubalance mellem parterne, hvorfor den stærke part kan gennemtvinge vilkår, der udelukkende er i dennes interesse.¹²⁷

---

¹²¹ Andersen & Lookofsky, 2015, s. 408

¹²² Andersen, 2013, s. 406

¹²³ Andersen & Madsen, 2017, s. 220. Andersen, 2014, s. 279. Andersen, 2013, s. 411

¹²⁴ Iversen, Obligationsret 2. del, 2018, s. 54. Hansen & Ulfbeck, 2014, s. 95ff. Andersen, 2013, s. 365ff.

¹²⁵ Andersen & Madsen, 2017, s. 214. Andersen, 2014, s. 275. Hansen & Ulfbeck, 2014, s. 113. Andersen, 2013, s. 418

¹²⁶ Andersen, 2013, s. 418

¹²⁷ Gomard et al., 2012, s. 23. Gomard et al., 2015, s. 107. Hansen & Ulfbeck, 2014, s. 92. Andersen, 2013, s. 424f. Andersen & Madsen, 2017, s. 216

Forud for indførelsen af AFTL § 36 i 1975 bad Justitsministeriet professor, dr. jur. Stig Jørgensen om at vurdere, hvorvidt der var behov for en ny generalklausul i dansk ret.¹²⁸ Af Jørgensens redegørelse fremgår, at et af formålene bag indsættelse af en generalklausul er at sikre, at den svage part ikke bliver bundet af et vilkår, som er urimeligt.¹²⁹ Den svage part kan eksempelvis være en erhvervsdrivende, der indtager en underlegen position i forhold til medkontrahenten.¹³⁰ AFTL § 36 kan ligeledes finde anvendelse i situationer, hvor en urimelig ansvarsfraskrivelse fremgår af parternes kontrakt. Dette kan eksempelvis være tilfældet, hvis ansvarsfraskrivelsen findes i en langvarig kontrakt, hvori der ikke er mulighed for genforhandling af vilkårene.¹³¹

Ensidigt udarbejdede standardbetingelser vil ligeledes kunne tilsidesættes som ugyldige. Således vil eksempelvis en ansvarsfraskrivelse indsat i en sælgers salgs- og leveringsbetingelser kunne bortfalde som følge af AFTL § 36, hvis disse er urimelige.¹³² Det forekommer dog sjældnere, at ansvarsfraskrivelse i *agreed documents* tilsidesættes efter AFTL § 36. Dette skyldes, at *agreed documents* er udarbejdet efter forhandling mellem organisationer, som repræsenterer flere interessenter på et givent område, hvorfor vilkårene heri kan siges at være afbalance-rede.¹³³ Et eksempel, hvor Højesteret ikke fandt anledning til at tilsidesætte en ansvarsfraskrivelse i et *agreed document*, ses i afgørelsen U 2003.23 H¹³⁴.

Det bemærkes, at antallet af gange, hvor ugyldighed efter AFTL § 36 påberåbes i sager mellem erhvervsdrivende, langt overstiger antallet af afgørelser, hvor domstolene tilsidesætter vilkår som følge heraf.¹³⁵ Et eksempel, hvor en ansvarsfraskrivelse ikke blev fundet ugyldig, ses i afgørelsen U 2006.87 H.¹³⁶ Her fandt Højesteret ikke anledning til at tilsidesætte sælgers ansvarsfraskrivelse efter AFTL § 36, selvom salgs- og leveringsbetingelserne, hvori ansvarsfraskrivelsen fremgik, ikke havde været genstand for forhandling mellem parterne.

---

¹²⁸ Foreløbig redegørelse om formuerettens generalklausuler, s. 3. Andersen, 2018, s. 91

¹²⁹ Foreløbig redegørelse om formuerettens generalklausuler, s. 19f.

¹³⁰ Foreløbig redegørelse om formuerettens generalklausuler, s. 20

¹³¹ Foreløbig redegørelse om formuerettens generalklausuler, s. 22. Andersen, 2014, s. 264. Andersen, 2018, s. 178

¹³² Andersen & Madsen, 2017, s. 207f. og 209

¹³³ Andersen & Lookofsky, 2015, s. 408

¹³⁴ U 2003.23 H

¹³⁵ Hansen & Ulfbeck, 2014, s. 115. Andersen, 2014, s. 258 og 271. Andersen, 2013, s. 421

¹³⁶ U 2006.87 H

Domstolenes tilbageholdenhed i tilsidesættelsen af ansvarsfraskrivelser mellem erhvervsdrivende efter AFTL § 36 skyldes blandt andet, at der må stilles højere krav til, at erhvervsdrivende gør sig bekendt med de pågældende vilkår forud for aftalens indgåelse.¹³⁷ Lyng Andersen udtrykker det således, at en erhvervsdrivende part vil ikke kunne anvende AFTL § 36 som en “*redningskrans (...) hvis man er 'faldet i vandet' pga. egen betydelig uagtsomhed*”.¹³⁸ Ligeledes anfører Munch, at anvendelse af AFTL § 36 i aftaler mellem erhvervsdrivende “*må være en absolut undtagelse*”¹³⁹.

4.4.1 Delkonklusion

Grænserne for ansvarsfraskrivelsers gyldighed i indenlandsk ret synes at være uklare. Dog tilsidesættes ansvarsfraskrivelser mellem erhvervsdrivende sjældent efter AFTL § 36, som synes at være en absolut undtagelse.

Domstolenes tilbageholdenhed i anvendelsen af generalklausulen kan skyldes, at det må forventes, at professionelle erhvervsdrivende gør sig bekendt med indholdet af en eventuel ansvarsfraskrivelse forud for aftaleindgåelse. Denne tilbageholdenhed ses blandt andet i afgørelserne U 2003.23 H og U 2006.87 H. I begge afgørelser anførte Højesteret, at ansvarsfraskrivelserne ikke kunne tilsidesættes som urimelige efter AFTL § 36.

Fremgår en omtvistet ansvarsfraskrivelse af et *agreed document*, forekommer det ikke sandsynligt, at et sådant vilkår vil blive tilsidesat efter AFTL § 36. Dette følger ligeledes af afgørelsen U 2003.23 H.

---

¹³⁷ Andersen, 2014, s. 271. Andersen & Madsen, 2017, s. 210.

¹³⁸ Andersen & Madsen, 2017, s. 218

¹³⁹ U 1981B.298, Munch, s. 299. Se ligeledes Andersen, 2018, s. 175f. samt Hansen & Ulfbeck, 2014, s. 114f.

4.5 Samspil mellem vedtagelse, fortolkning og gyldighed

I ovenstående er det teoretiske udgangspunkt for, hvornår en ansvarsfraskrivelse finder anvendelse i parternes kontrakt, analyseret. Ovenstående analyse tager udgangspunkt i aftalerettens tredeling, hvorefter det indledningsvist undersøges, om ansvarsfraskrivelsen er vedtaget, derefter hvordan ansvarsfraskrivelsen kan fortolkes og slutteligt om ansvarsfraskrivelsen kan tilsidesættes som ugyldig. I retspraksis ses det imidlertid, at grænserne mellem vedtagelse, fortolkning og gyldighed ikke er helt klare, og til en vis grad udviskes.

I flere indenlandske afgørelser fremgår det ikke direkte, hvilket af de tre trin, der var udslagsgivende for afgørelsernes udfald. Eksempelvis fremgik det ikke direkte af Højesterets begrundelse i afgørelsen U 1986.654 H¹⁴⁰, hvorvidt den omtvistede ansvarsfraskrivelse blev tilsidesat som følge af manglende vedtagelse, på baggrund af fortolkningen heraf, eller grundet ugyldighed.¹⁴¹ Der kan være flere årsager til, at dette ikke eksplicit anføres. En begrundelse herfor kunne være, at hvis en ansvarsfraskrivelse tilsidesættes af domstolene, vil det ofte være uden betydning for sagens parter, om ansvarsfraskrivelsen er tilsidesat som følge af manglende vedtagelse eller på grund af ugyldighed.¹⁴²

Det ses ligeledes i praksis, at domstolene ikke indledningsvist undersøger, om ansvarsfraskrivelsen er vedtaget mellem parterne, før ansvarsfraskrivelsen fortolkes, eller gyldigheden heraf vurderes. Dette var blandt andet tilfældet i afgørelsen U 1929.707 H¹⁴³, der er anført i afsnit 4.3.2. Her begrundede Højesteret afgørelsens udfald med, at ansvarsfraskrivelsen ikke kunne fortolkes således, at denne omfattede fraskrivelse af ansvaret for tab forvoldt ved grov uagtsomhed. Højesteret forbigik dermed undersøgelsen af, hvorvidt ansvarsfraskrivelsen var vedtaget mellem parterne, og tilsidesatte allerede ansvarsfraskrivelsen på baggrund af en fortolkning.

Aftalerettens tredeling indeholder således en teoretisk opdeling, hvorefter henholdsvis vedtagelse, fortolkning og gyldighed må undersøges. De tre dele synes dog i høj grad at spille sammen, og den teoretiske rækkefølge af undersøgelsen heraf synes ikke altid at være fulgt i praksis.

---

¹⁴⁰ U 1986.654 H

¹⁴¹ Andersen & Madsen, 2017, s. 231. Se ligeledes Andersen, 2014, s. 293.

¹⁴² Andersen, 2013, s. 357. Andersen & Madsen, 2017, s. 78, 353 og 356

¹⁴³ U 1929.707 H

5 Ansvarsfraskrivelser i internationale løssørekontrakter

5.1 Indledning

United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG) blev den 11. april 1980 vedtaget under en diplomatkonference i Wien.¹⁴⁴ Ved lov nr. 733 af 7. december 1988 blev CISG ratificeret i Danmark, hvorefter den internationale købelov trådte i kraft i Danmark den 1. marts 1989.¹⁴⁵

Ratificeringen af CISG i Danmark skete med forbehold for konventionens del II. Efter en del kritik af forbeholdet, blev dette ophævet i 2011¹⁴⁶. I dag finder alle konventionens bestemmelser således anvendelse i dansk ret, dog med den begrænsning, at konventionen ikke finder anvendelse ved køb og salg af løssøre mellem erhvervsdrivende i de nordiske lande.¹⁴⁷

Det fremgår af AFTL § 9a og KBL § 1a, stk. 4, at henholdsvis AFTL §§ 1-9 og bestemmelserne i købeloven ikke finder anvendelse, hvis en aftale er omfattet af CISG. Hvis danske erhvervsdrivende kontraherer med udenlandske parter, vil CISG således som udgangspunkt finde anvendelse i parternes aftale.

Af CISG art. 6 fremgår et princip om kontraktfrihed. I medfør af CISG art. 6 har parterne dermed mulighed for at fravige hele konventionen eller blot dele heraf. Således har parterne i en CISG-kontrakt frihed til at aftale, at ansvarsfraskrivelser skal finde anvendelse i deres retsforhold. Dette giver eksempelvis sælger mulighed for at begrænse det erstatningsansvar, som denne ville risikere at ifalde efter CISG art. 74.

Undersøgelsen af, om en ansvarsfraskrivelse finder anvendelse mellem kontraktens parter, må, på samme måde som i indenlandsk dansk ret, ske ud fra aftalerettens tredeling.¹⁴⁸ I det følgende analyseres derfor henholdsvis vedtagelse, fortolkning og ugyldighed af ansvarsfraskrivelser i

---

¹⁴⁴ Steensgaard, 2010, s. 23. Clausen et al., 2015, s. 264. Lookofsky & Ulfbeck, 2014, s. 25. Lookofsky, 2017, s. 1

¹⁴⁵ Clausen et al., 2015, s. 264. Lookofsky & Ulfbeck, 2014, s. 25. Neumann, 2015, s. 15

¹⁴⁶ Lov nr. 1376 af 28. december 2011

¹⁴⁷ ET 2009.359, Nielsen & Duran, s. 1. U 2012B.149, Lando, s. 1 og 3. ET 2012.103, Gomard & Henschel, s. 1 og 2. Nielsen, 2015, s. 230. Avtalsslutande vid internationella köp av varor, s. 10, 12, 64 og 71. Neumann, 2015, s. 15. LBK § 1224 af 21/11/2014, § 2.

¹⁴⁸ Lookofsky, 2017, s. 173

internationale løsekontrakter under CISG. Afslutningsvist følger en række overvejelser om erhvervsdrivendes retsstilling i forhold til ansvarsfraskrivelser efter henholdsvis indenlandsk dansk ret og CISG.

5.2 Vedtagelse

CISG del II indeholder overordnede bestemmelser vedrørende vedtagelse af aftaler. For at belyse, hvorvidt en ansvarsfraskrivelse i en international løsekontrakt er vedtaget mellem parterne, må det indledningsvist vurderes, hvorvidt ansvarsfraskrivelsen er en del af det fremsatte tilbud. Dernæst må det vurderes, hvorvidt dette tilbud er accepteret. Denne vurdering foretages ud fra CISG art. 14 og 18. Herefter undersøges det, hvornår der foreligger en uoverensstemmende accept efter CISG art. 19. Afslutningsvist diskuteres det, hvorledes *battle of forms* kan løses under CISG.

5.2.1 Tilbud i henhold til CISG art. 14

I henhold til CISG art. 14 foreligger der et tilbud, når tilbuddet er tilstrækkelig bestemt og viser tilbudsgiverens vilje til at blive forpligtet heraf.¹⁴⁹ Et tilbud anses som værende tilstrækkeligt bestemt, når de essentielle dele af tilbuddet, herunder kvantitet og pris, udtrykkeligt eller stilte fremgår, jf. art. 14(1), 2. pkt.¹⁵⁰ Det må dog bemærkes, at parterne med afsæt i CISG art. 6 kan aftale, at der mellem dem skal gælde andre regler for, hvornår der foreligger et tilbud.¹⁵¹

Spørgsmålet om hvorvidt en ansvarsfraskrivelse kan anses som inkorporeret i et tilbud, er særligt interessant i to situationer, som beskrives i det følgende.

5.2.1.1 Standardbetingelser skal stilles til rådighed for den anden part

For at en ansvarsfraskrivelse i et sæt standardbetingelser kan anses som en del af tilbuddet, skal tilbudsgiver sikre sig, at standardbetingelserne er gjort tilgængelige for tilbudsmodtager.¹⁵² Dette følger af en tysk højesteretsafgørelse (*Machinery case*)¹⁵³, som omhandlede, hvorvidt en et sæt standardbetingelser, som sælger havde refereret til, men ikke vedlagt, kunne anses som

---

¹⁴⁹ Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 269 og s. 282ff. Gomard & Henschel, 2014, s. 130. CISG Digest, s. 86. Lookofsky, 2017, s. 51. Iversen, 2012, s. 140

¹⁵⁰ Gomard & Henschel, 2014, s. 130f. Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 270. CISG digest s. 86f. Steensgaard, 2010, s. 90f. Lookofsky, 2017, s. 50f.

¹⁵¹ Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 272

¹⁵² Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 297. CISG Advisory Council, opinion no. 13, Rule 2, afsnit 2.2

¹⁵³ <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/011031g1.html>

en del af sælgers tilbud. Retten anførte, at standardbetingelser anses som en del af et fremsat tilbud, når det er åbenbart for tilbudsmotageren, at tilbudsgiver ønsker at blive bundet af standardbetingelserne, samt når tilbudsgiver enten fremsender standardbetingelserne eller på anden vis gøre disse tilgængelige for tilbudsmotager.¹⁵⁴

Der findes flere måder, hvorpå standardbetingelser kan gøres tilgængelige for tilbudsmotageren. Hvis betingelserne findes på tilbudsgivers hjemmeside, vil det i nogle tilfælde være tilstrækkeligt. Dette kan eksempelvis være, hvis køber har afgivet sin ordre via sælgers hjemmeside, eller parterne har kontraheret via e-mail, og tilbudsgiver heri indsætter et direkte link til standardbetingelserne.¹⁵⁵ Er der tale om standardbetingelser, som er almindeligt kendt i en bestemt branche, kan det i nogle tilfælde antages, at tilbudsgiver ikke har en pligt til at sørge for, at disse er gjort tilgængelige for tilbudsmotageren. Dette vil dog kun være tilfældet, hvis det kan godtgøres, at tilbudsmotageren kendte til betingelserne. Der findes ikke et indeks over hvilke standardbetingelser, som kan anses som almindeligt kendte, men Schroeter anfører, at Orgalime-betingelserne muligvis kan være et eksempel herpå.¹⁵⁶

5.2.1.2 Sprog

I internationale handler forekommer det ofte, at parterne ikke taler samme sprog. Derfor er det relevant at undersøge, om en ansvarsfraskrivelse udformet på et sprog, som tilbudsmotageren ikke forstår, er en del af tilbuddet.

I en østrigsk afgørelse (*Tantalum powder case*) havde en østrigsk køber på tysk anført egne generelle betingelser, der skulle gælde i en handel med en kinesisk sælger.¹⁵⁷ Aftalens øvrige dokumenter var udarbejdet på engelsk. Tvistens omdrejningspunkt var herefter, hvorvidt købers betingelser kunne anses som en del af købers tilbud. I sagens pådømmelse udtalte en østrigsk appeldomstol, at da betingelserne var anført på tysk, og dermed hverken var anført på sælgers eller kontraktens sprog, var betingelserne ikke vedtaget mellem parterne. Afgørelsen blev herefter indbragt for den østrigske højesteret. Her udtalte domstolen blandt andet, at tilbudsgivers betingelser er en del af tilbuddet, såfremt betingelserne er forståelige for modtage-

---

¹⁵⁴ <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/011031g1.html>. CISG Advisory Council, opinion no. 13, Rule 2, afsnit 2.2

¹⁵⁵ Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 299

¹⁵⁶ Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 301

¹⁵⁷ <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/031217a3.html>

ren. Ifølge den østrigske højesteret er dette tilfældet, hvis betingelserne er skrevet på et “*internationally common language*[...]”¹⁵⁸. Retten udtalte endvidere, at et sådant sprog eksempelvis er tysk. Den østrigske højesteret fandt således, at købers betingelser var en del af tilbuddet, og dermed vedtaget i kontraktforholdet.

I den østrigske afgørelse udtalte den østrigske højesteret, at udover tysk kan engelsk og fransk anses som *internationally common languages*. Det må dog bemærkes, at brugen af begrebet *internationally common languages* i afgørelsen er kritiseret i litteraturen. Denne kritik begrundes med, at vurderingen af, om tilbudsmodtager er bekendt med det pågældende sprog, må foretages efter fortolkningsprincipperne i CISG art. 8.¹⁵⁹

Problemstillingen vedrørende hvorvidt en ansvarsfraskrivelse, der er anført på et sprog, som medkontrahenten ikke forstår, er en del af tilbuddet, synes at have en vis sammenhæng med CISG art. 24. CISG art. 24 omhandler, hvornår et tilbud kan anses som værende kommet frem. Sammenhængen mellem problemstillingen og CISG art. 24 begrundes i, at hvis en ansvarsfraskrivelse udformes på et sprog, som er uforståelig for den anden part, vil ansvarsfraskrivelsen muligvis ikke kunne anses som værende kommet frem.¹⁶⁰ I så fald vil ansvarsfraskrivelsen ikke være en del af tilbuddet.

5.2.2 Accept i henhold til CISG art. 18

CISG art. 18 omhandler, hvornår der foreligger en accept af et tilbud.¹⁶¹ I det følgende analyseres bestemmelsens tre dele med henblik på en undersøgelse af, hvornår en ansvarsfraskrivelse kan antages at være accepteret.

I henhold til CISG art. 18(1), foreligger der en accept af et tilbud, når tilbudsmodtageren afgiver en erklæring eller anden adfærd, som angiver, at denne godtager tilbuddet. Derudover følger det af bestemmelsen, at tavshed eller passivitet ikke i sig selv er nok til at konstituere en accept, jf. CISG art. 18(1).¹⁶²

---

¹⁵⁸ <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/031217a3.html>

¹⁵⁹ Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 307

¹⁶⁰ Steensgaard, 2010, s. 307

¹⁶¹ Gomard & Henschel, 2014, s. 137. CISG digest, s. 94. Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 332

¹⁶² Gomard & Henschel, 2014, s. 141f. Lookofsky, 2017, s. 57. Steensgaard, 2010, s. 165

Af retspraksis kan udledes flere eksempler på situationer, hvor købers adfærd resulterede i en accept af tilbuddet. Dette ses blandt andet i afgørelsen *Doors case*¹⁶³, hvor en tysk domstol fastslog, at købers modtagelse af varerne medførte en indirekte accept af sælgers standardbetingelser. Ligeledes fandt en hollandsk domstol i afgørelsen *Interland Chemie BV v. Tessenderlo Chemie NV*¹⁶⁴, at købers betaling af købesummen udgjorde en accept af sælgers generelle betingelser.

Af CISG art. 18(2), 1. pkt. følger, at en accept får virkning fra den er kommet frem til tilbudsgiver. Hvorvidt accepten får virkning, afhænger dog af, om denne kommer frem inden for en af tilbudsgiver fastsat frist. Hvis tilbudsgiver ikke har fastsat en frist, skal accepten være tilbudsgiver i hænde indenfor rimelig tid, jf. art. 18(2), 2. pkt. I vurderingen af hvad rimelig tid er, fremgår det af bestemmelsen, at må det blandt andet undersøges, hvilket kommunikationsmiddel, tilbudsgiveren har anvendt, jf. CISG art. 18(2), 2. pkt.¹⁶⁵ Dette medfører, at hvis tilbuddet eksempelvis er fremsat i en e-mail, vil der være en kortere frist for antagelse af tilbuddet, end hvis dette var fremsat i et brev.¹⁶⁶ I vurderingen af, hvorvidt en accept kan anses som kommet frem inden for rimelig tid, må der desuden sondres mellem, hvilken type af løvsøre, som tilbuddet omhandler. Der er således forskel på, om der er tale om sæsonbetonede løvsøre som juletræer¹⁶⁷, letfordærlige løvsøre, løvsøre hvor priserne stiger eller falder drastisk over en kortere periode, eller løvsøre som kan opretholde den samme værdi over en længere periode. Jo mere forgængelig en vare er, des kortere betænkingsperiode vil tilbudsmotageren som udgangspunkt have, før der ikke længere er tale om rimelig tid.¹⁶⁸

Det bemærkes, at såfremt et tilbud afgives mundtligt, skal det antages straks, medmindre andet fremgår af parternes aftale, jf. CISG art. 18(2), in fine.¹⁶⁹

---

¹⁶³ <https://cisgw3.law.pace.edu/cases/930113g1.html>

¹⁶⁴ <http://www.unilex.info/cisg/case/1339>

¹⁶⁵ Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 343ff.

¹⁶⁶ Lookofsky, 2017, s. 58. Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 343. Neumann, 2015, s. 32

¹⁶⁷ Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 344

¹⁶⁸ Neumann, 2015, s. 33

¹⁶⁹ Gomard & Henschel, 2014, s. 143. CISG digest, s. 95. Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 332, 343 og 345f.

I henhold til CISG art. 18(3) kan en accept ske i form af en handling, forudsat at der foreligger en praksis mellem parterne, eller en branchesædvane, som hjemler en sådan accept.¹⁷⁰ I så fald får accepten allerede virkning fra tidspunktet, hvor handlingen udføres, og anden form for accept er ikke nødvendig.¹⁷¹ Accepten har dog kun virkning, såfremt handlingen foretages inden udløbet af en eventuel frist fastsat af tilbudsgiveren.

5.2.3 Uoverensstemmende accept i henhold til CISG art. 19

Det følger af CISG art. 19(1), at hvor en accept indeholder materielle tilføjelser, begrænsninger eller andre ændringer, anses accepten som et afslag af tilbuddet i forbindelse med afgivelse af et nyt tilbud.¹⁷² CISG art. 19(1) er således et udtryk for spejlbilledeprincippet, hvorefter en accept som udgangspunkt skal være overensstemmende med tilbuddet for at være antagende.¹⁷³

Hvis accepten indeholder uvæsentlige ændringer af tilbuddets vilkår, anses accepten som overensstemmende, og de sidst fremsatte vilkår bliver en del af parternes aftale. Dette gælder dog ikke, hvis tilbudsgiver uden ugrundet ophold gør indsigelse, jf. CISG art. 19(2).¹⁷⁴ Indeholder accepten en ændring i form af en ansvarsfraskrivelse, hvorefter den ene parts erstatningsansvar lempes, vil der i henhold til CISG art. 19(3) være tale om en væsentlig ændring.¹⁷⁵ Således vil en accept med tilføjelse af en ansvarsfraskrivelse anses som et nyt tilbud, jf. ligeledes afgørelsen *Trucks Case*.¹⁷⁶

5.2.4 Battle of forms

Problemstillingen vedrørende *battle of forms* er omfattet af CISG. Konventionen opstiller dog ikke en direkte løsning på problemstillingen. *Last shot* og *knock out* forekommer at være de

---

¹⁷⁰ CISG digest, s. 95. Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 345ff. Lookofsky, 2017, s. 58. Steensgaard, 2010, s. 154f. Neumann, 2015, s. 34

¹⁷¹ Gomard & Henschel, 2014, s. 143

¹⁷² Gomard & Henschel, 2014, s. 144f. CISG digest, s. 98. Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 359. Lookofsky, 2017, s. 59

¹⁷³ Steensgaard, 2010, s. 181. Neumann, 2015, s. 34. Eller "*the mirror image rule*" på engelsk, jf. Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 351. Lookofsky, 2017, s. 59

¹⁷⁴ Steensgaard, 2010, s. 182f. Gomard & Henschel, 2014, s. 146. CISG digest, s. 98

¹⁷⁵ Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 356

¹⁷⁶ <https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBGEL:2014:5651&key-word=cisg>, nr. 2.6. Afgørelsen henvises til i <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/140730n1.html#ctoc>

mest anerkendte løsningsmodeller, men i både teori og praksis foreligger der uenighed om, hvilken løsning, som bør anvendes.¹⁷⁷

5.2.4.1 *Knock out*-løsningen

Indledningsvist er det relevant at undersøge, hvilke bestemmelser i CISG, *knock out*-løsningen baseres på. Det kan anføres, at *knock out*-løsningen er baseret på CISG art. 6, hvorefter parterne kan fravige spejlbilledeprincippet i CISG art. 19.¹⁷⁸ Schwenger et al. anfører dog, at dette ikke nødvendigvis er den korrekte hjemmel for *knock out*-løsningen, selvom denne forekommer mest udbredt. I stedet anføres det, at *knock out*-løsningen burde baseres på CISG art. 8. Dette begrundes af Schwenger et al. blandt andet med, at i takt med, at *knock out*-løsningen bliver mere og mere udbredt og anvendes i større grad, vil løsningsmodellen kunne kategoriseres som en sædvane, som skal inddrages i fortolkningen af parternes aftale, jf. CISG art. 8(3).¹⁷⁹ Der foreligger således uenighed om hjemlen for *knock out*-løsningen i CISG.

I teorien synes *knock out*-løsningen at have en bred tilslutning.¹⁸⁰ Løsningen ses ligeledes anvendt i retspraksis, herunder af den tyske Højesteret i *Powered milk case*¹⁸¹, der af Schroeter beskrives som en fremtrædende afgørelse på området.¹⁸² Afgørelsen omhandlede en tysk virksomhed, som solgte mælkepulver til en hollandsk virksomhed. Mælkepulveret viste sig efterfølgende at være defekt, og der opstod uenighed mellem parterne om, hvilken parts standardbetingelser, som fandt anvendelse i kontrakten. Den tyske højesteret fandt, at der forelå en kontrakt mellem parterne, til trods for de modstridende standardbetingelser. Dette begrundede retten med, at begge parter havde opfyldt sin del af aftalen, og dermed ageret, som om der forelå en vedtaget aftale mellem dem. Retten fandt endvidere, at ingen af parternes modstridende vilkår skulle finde anvendelse. "Hullerne" i aftalen skulle i stedet udfyldes af de relevante bestemmelser i CISG. Retten begrundede dette med, at den herskende løsning af *battle of forms* formentlig er, at parternes standardbetingelser finder anvendelse, men at parternes aftale skal udfyldes af baggrundsretten, hvis standardbetingelserne er modstridende. Et andet interessant

---

¹⁷⁷ Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 78 og 364f. Honnold, 1999, s. 182. Steensgaard, 2010, s. 222. CISG Advisory Council, opinion no. 13, pkt. 10.5. Gomard & Henschel, 2014, s. 148. CISG digest, s. 98f.

¹⁷⁸ Steensgaard, 2010, s. 229. Schwenger et al., 2012, s. 173

¹⁷⁹ Schwenger et al., 2012, s. 172f.

¹⁸⁰ Lookofsky, 2017, s. 63. Schwenger et al., 2012, s. 172. CISG Advisory Council, opinion no. 13, pkt. 10.6

¹⁸¹ <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/020109g1.html>

¹⁸² Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 366

aspekt af afgørelsen er, at retten bemærkede, at resultatet havde været det samme under *last shot* løsningen.

5.2.4.2 *Last shot*-løsningen

Last shot-løsningen synes at have hjemmel i CISG art. 19¹⁸³, hvorefter en uoverensstemmende accept anses som et afslag af det oprindelige tilbud i forbindelse med fremsættelse af et nyt. Honnold anfører som eksempel herpå, at hvis sælger sender sine standardbetingelser sidst, har køber, ifølge *last shot*-løsningen, accepteret disse ved at acceptere modtagelse af varerne.¹⁸⁴

Last shot som løsning af *battle of forms* i internationale kontrakter har været udsat for kritik. Schwenger et al. anfører, at *last shot* forekommer som en uheldig løsning.¹⁸⁵ Dette begrundes med, at løsningen kan føre til, at parterne skiftevis vil sende sine betingelser i håbet om at være den part, der sidst afsender betingelserne.¹⁸⁶ Honnold anfører ligeledes, at der ikke er international enighed om, at *last shot*-løsningen er den korrekte, og at løsningen ikke bør anvendes ved aftaler omfattet af CISG.¹⁸⁷

Selvom *last shot*-løsningen har været udsat for kritik, anfører Steensgaard, at denne løsning oftest anvendes af domstolene.¹⁸⁸ Dette ses blandt andet i flere amerikanske afgørelser vedrørende *battle of forms*, herunder *Norfolk Southern Railway Company v. Power Source Supply, Inc.*¹⁸⁹ og *Roser Technologies, Inc. v. Carl Schreiber GmbH*¹⁹⁰. I sidstnævnte afgørelse udtalte retten blandt andet, at “med hensyn til *battle of forms* er den afgørende faktor, hvornår kontrakten er indgået. Kontraktens vilkår vil være dem, som er anført i det sidst fremsatte tilbud (...) afgivet før kontraktens indgåelse”¹⁹¹.

---

¹⁸³ Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 366. Honnold, 1999, s. 190. Gomard & Henschel, 2014, s. 147. Steensgaard, 2010, s. 240

¹⁸⁴ Honnold, 1999, s. 190. Lookofsky, 2017, s. 63

¹⁸⁵ Schwenger et al., 2012, s. 171.

¹⁸⁶ Schwenger et al., 2012, s. 171. Steensgaard, 2010, s. 244f og <https://cisgw3.law.pace.edu/cisg/biblio/pperales.html#battle2>, kap. IV D

¹⁸⁷ Honnold, 1999, s. 190

¹⁸⁸ Steensgaard, 2010, s. 239. Se ligeledes <https://www.law.upenn.edu/journals/jil/articles/volume24/issue1/Ruhl24U.Pa.J.Int%27IEcon.L.189%282003%29.pdf>, s. 196, og

<https://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/perales3.html>, s. 389 men modsat CISG advisory council opp. no. 13, pkt. 10.6

¹⁸⁹ <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/080725u1.html>. CISG Digest, s. 100f.

¹⁹⁰ <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/130910u1.html>. CISG Digest, s. 100f.

¹⁹¹ Nærværende forfatteres oversættelse af følgende citat: “Thus, with respect to the *battle of the forms*, the determinative factor under the CISG is when the contract was formed. The terms of the

5.2.4.3 Fortsat uklarhed

Retsstillingen vedrørende *battle of forms* i internationale kontrakter forekommer således ikke entydig. Blandt teoretikere synes *knock out*-løsningen dog at have bredere tilslutning end *last shot*-løsningen.¹⁹² Der er argumenter og praksis, som understøtter begge løsninger, og det vil derfor være en konkret vurdering fra sag til sag, hvilken løsningsmodel, som bør anvendes.¹⁹³ Retspraksis tyder på, at der er forskel på hvorvidt *battle of forms* løses med *knock out* eller *last shot*, alt efter i hvilken medlemsstat, afgørelsen afsiges. Steensgaard anfører, at der endda kan udledes en tendens, hvorefter tyske domstole oftest anvender *knock out*-løsningen, mens amerikanske domstole oftest anvender *last shot*-løsningen.¹⁹⁴ Dette indebærer en vis forudsigelighed for parterne, da valg af forum kan blive afgørende for sagens udfald.¹⁹⁵ Den forskelligartet praksis forekommer dog problematisk. Dette skyldes, at en sådan divergerende praksis er uoverensstemmende med CISG art. 7(1), hvorefter konventionens bestemmelser skal fortolkes med henblik på en ensartet anvendelse.

5.2.5 Delkonklusion

I ovenstående afsnit er det undersøgt, hvordan ansvarsfraskrivelse vedtages i internationale løsekontrakter omfattet af CISG. I den forbindelse er det udledt, at en ansvarsfraskrivelse bliver en del af et tilbud, når standardbetingelserne, hvori fraskrivelsen fremgår, stilles til rådighed for køber, således at køber har mulighed for at gøre sig bekendt vilkårene. Kan det godtgøres, at køber kendte til betingelserne, er det dog ikke et krav, at sælger gør disse tilgængelige for køber. Ansvarsfraskrivelsens sprog kan ligeledes have betydning for, hvorvidt denne er en del af et fremsat tilbud. Fremgår ansvarsfraskrivelsen udelukkende på et sprog, som køber ikke er bekendt med, kan det i nogle tilfælde lede til, at ansvarsfraskrivelsen ikke kan anses som værende kommet frem efter CISG art. 24. I så fald vil ansvarsfraskrivelsen ikke være en del af tilbuddet.

Det er ligeledes udledt, at der foreligger en accept af et fremsat tilbud, hvis køber udtrykker vilje til at blive bundet af tilbuddet gennem en erklæring eller anden adfærd, eksempelvis i

---

contract are those embodied in the last offer (or counteroffer) made prior to a contract being formed”
<http://cisgw3.law.pace.edu/cases/130910u1.html>

¹⁹² Lookofsky, 2017, s. 63. Schwenzer et al., 2012, s. 172. CISG Advisory council opp. no. 13, pkt. 10.6.

¹⁹³ Gomard & Henschel, 2014, s. 148.

¹⁹⁴ Steensgaard, 2010, s. 237ff.

¹⁹⁵ Steensgaard, 2010, s. 240

form af betaling af købesummen. Endvidere er det udledt, at aftaleindgåelse efter CISG bygger på spejlbilledeprincippet. Dette medfører, at tilføjelse af en ansvarsfraskrivelse i en accept ikke kan anses som en overensstemmende accept, hvorfor dette vil være at anse som et nyt tilbud.

Battle of forms-problemstillingen er omfattet af CISG. Der foreligger dog uenighed i teori og praksis om, hvilken løsningsmodel, som bør anvendes. I teorien synes *knock out*-løsningen at være fremherskende, men både *knock out* og *last shot* ses anvendt i praksis. Retsstillingen på området er således uklar.

5.3 Fortolkning

På samme måde som i dansk ret, bliver fortolkning af en ansvarsfraskrivelse alene relevant, hvis der er uklarhed mellem parterne om, hvordan fraskrivelsen skal forstås. Før indholdet af en ansvarsfraskrivelse kan fastlægges, må det indledningsvist undersøges, hvilke redskaber, der kan anvendes i fortolkningen. Neumann anfører, at der findes et "*konventionshierarki*"¹⁹⁶, hvorefter retskilderne må undersøges i en bestemt rækkefølge. Konventionshierarkiet har især betydning, når retskilderne i et givent kontraktforhold er modstridende.¹⁹⁷ Her vil parternes aftale have forrang for konventionens bestemmelser, og så fremdeles. Rækkefølgen i konventionshierarkiet har baggrund i partsautonomien, som følger af CISG art. 6. Desuden har konventionshierarkiet baggrund i CISG art. 7(2), hvoraf det fremgår, at forhold, der er omfattet, men som ikke direkte reguleres af konventionen, skal afgøres i overensstemmelse med de principper, som konventionen bygger på. Hvor sådanne principper ikke findes, skal indholdet fortolkes i overensstemmelse med den anvendelige nationale lovgivning.

Janssen og Kiene anfører i overensstemmelse med dette, at ordlyden af parternes aftale må fortolkes, før principper udledt af CISG eller national lovgivning inddrages i fortolkningen. Hvis løsningen allerede findes i parternes aftale, skal aftalen således ikke fortolkes efter andre retskilder.¹⁹⁸ Fortolkning af ansvarsfraskrivelser i aftaler omfattet af CISG skal således ske med inddragelse af følgende momenter: 1) Aftalens ordlyd, 2) praksis og sædvaner mellem parterne eller i branchen generelt, 3) øvrige bestemmelser i CISG, 4) fortolkningsprincipper og 5) anvendelig national lovgivning. Disse momenter undersøges i det følgende.

---

¹⁹⁶ Neumann, 2015, s. 11. Se ligeledes Lookofsky, 2017, s. 72

¹⁹⁷ Neumann, 2015, s. 11

¹⁹⁸ Janssen & Meyer (red), 2009, s. 266. Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 134

5.3.1 Aftalens ordlyd

I henhold til CISG art. 6 er konventionen deklaratorisk. Dette betyder, at parterne har mulighed for at aftale, at hele eller dele af CISG ikke skal finde anvendelse i parternes retsforhold. Derfor må ordlyden af parternes aftale indledningsvist undersøges. CISG art. 8 fastlægger principper, der skal benyttes i forbindelse med fortolkning af parternes aftaler, erklæringer og adfærd i øvrigt. Således skal CISG art. 8 anvendes som et redskab i fortolkningen af parternes aftale.¹⁹⁹

CISG art. 8 indeholder både en subjektiv og en objektiv fortolkningsregel.²⁰⁰ Den subjektive fortolkningsregel, der fremgår af CISG art. 8(1), skal anvendes i fortolkning af retsforholdet forud for den objektive regel.²⁰¹ Efter den subjektive fortolkningsregel skal en parts erklæringer og adfærd i øvrigt fortolkes i overensstemmelse med dennes hensigt, hvor den anden part kendte eller ikke kunne have været uvidende om hensigten. Den objektive fortolkningsregel følger af CISG art. 8(2). Heraf fremgår det, at hvis der foreligger uklarhed om forståelsen af den ene parts erklæringer eller adfærd i øvrigt, skal handlingerne fortolkes i overensstemmelse med den opfattelse, som en fornuftig person (*a reasonable person*), med samme forudsætninger som den anden part, ville have haft under lignende omstændigheder.²⁰² Anvendelse af den objektive fortolkningsregel synes særligt relevant i fortolkning af ansvarsfraskrivelser, som fremgår af standardbetingelser.²⁰³

I både den subjektive og den objektive fortolkning af parternes aftale, skal alle sagens relevante omstændigheder tages i betragtning, herunder parternes forhandlinger, den eventuelle praksis, som parterne har skabt mellem sig, sædvaner samt parternes efterfølgende adfærd, jf. CISG art. 8(3). Ved vurdering af parternes adfærd, kan både handlinger før og efter tidspunktet for aftaleindgåelsen inddrages.²⁰⁴ Det fremgår af retspraksis, at “*modtagelse af varerne, betaling af købsprisen, afsendelse af en faktura eller købers underskrivelse af denne*”²⁰⁵ er eksempler på adfærd, der kan inddrages i vurderingen.

---

¹⁹⁹ Lookofsky, 2017, s. 43. Zeller, 2009, s. 23

²⁰⁰ Gomard & Henschel, 2014, s. 101. Neumann, 2015, s. 41f. Lookofsky, 2017, s. 43

²⁰¹ CISG digest, s. 54 og 55. Gomard & Henschel, 2014, s. 101. Neumann, 2015, s. 42. Steensgaard, 2010, s. 144

²⁰² Gomard & Henschel, 2014, s. 103. Neumann, 2015, s. 42. CISG digest, s. 55

²⁰³ Steensgaard, 2010, s. 323ff.

²⁰⁴ Neumann, 2015, s. 42. Steensgaard, s. 147

²⁰⁵ Nærværende forfatteres oversættelse af “*Acceptance of the goods, payment of the purchase price, sending of an invoice or its signing by the buyer*”. Se ligeledes CISG digest, s. 56 med henvisning til <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/050323a3.html>

I praksis forekommer det, at fortolkning efter CISG art. 8(2) synes at være mest anvendelig.²⁰⁶ Herom udtaler en amerikansk appeldomstol, at der i “*de fleste sager ikke vil forekomme en situation, hvor begge parter anerkender en subjektiv hensigt. I de fleste sager vil CISG art. 8(2) derfor skulle anvendes, og objektive beviser vil danne grundlag for rettens afgørelse.*”²⁰⁷

CISG opstiller således en række regler for fortolkning af kontrakter, hvorfor ansvarsfraskrivelser under CISG må fortolkes herefter. Denne autonome fortolkningsmetode indebærer, at anvendelsen af nationale fortolkningsprincipper er udelukket.²⁰⁸ Dette er ligeledes udtrykt i retspraksis, herunder i en italiensk afgørelse.²⁰⁹ Af afgørelsen fremgår det, at hvis der ikke findes en direkte definition af et begreb i CISG, må en national forståelse af begrebet ikke anvendes. I stedet anføres det, at sådanne begreber “*has to be identified autonomously, without referring to any domestic definition.*”²¹⁰

5.3.2 Sædvaner og praksis

Ifølge CISG art. 9(1) bindes parterne af sædvaner, som er aftalt *inter partes*, samt af praksis skabt mellem sig.²¹¹ Uanset om en sådan praksis er nedskrevet i kontrakten eller ej, vil den være bindende i parternes retsforhold.²¹² Hvis der foreligger en praksis mellem parterne, hvorefter sælger har foretaget en begrænsning af sit ansvar, skal en senere aftale således fortolkes i overensstemmelse med den tidligere praksis.

Som ovenfor anført, følger det af CISG art. 8(3), at alle relevante omstændigheder skal inddrages i vurderingen af parternes aftale. Der er således en vis sammenhæng mellem CISG art. 8(3)

---

²⁰⁶ CISG digest, s. 55. Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 153. Steensgaard, 2010, s. 323. Neumann, 2015, s. 42. Honnold, 1999, s. 117

²⁰⁷ Nærværende forfatteres oversættelse af “*most cases will not present a situation in which both parties to the contract acknowledge a subjective intent... In most cases, therefore, article 8(2) of the [Convention] will apply, and objective evidence will provide the basis for the court’s decision*”. Se ligeledes CISG digest, s. 55 med henvisning til <https://cisgw3.law.pace.edu/cases/980629u1.html>

²⁰⁸ Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 144. Steensgaard, 2010, s. 146. Zeller, 2009, s. 24. Janssen & Meyer (red), 2009, s. 174. Steensgaard, 2010, s. 55. Se ligeledes CISG digest, s. 54. Neumann, 2015, s. 41f. Neumann, 2018, s. 65 (<https://digitalcommons.pace.edu/pilr/vol31/iss1/2>)

²⁰⁹ <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/040225i3.html>

²¹⁰ <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/040225i3.html>

²¹¹ Lookofsky, 2017, s. 45. CISG digest, s. 63. Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 183ff.

²¹² Neumann, 2015, s. 44

og CISG art. 9(1), da sædvaner og praksis, skabt mellem parterne, skal inddrages i vurderingen af en parts hensigt efter CISG art. 8(3).²¹³

Endvidere følger det af CISG art. 9(2), at hvor andet ikke er aftalt, bindes parterne af almindeligt kendte sædvaner, der i international handel i den pågældende branche er regelmæssigt fulgt. Sådanne sædvaner er dog alene bindende, hvis parterne enten kendte eller burde have kendt til sædvanerne, jf. CISG art. 9(2).²¹⁴ Bedømmelsen af parternes kendskab til sædvanen må ske ud fra en objektiv målestok, hvorefter det vurderes, hvad en *“tilsvarende fornuftig person, kendte eller burde have kendt til.”*²¹⁵

Der bemærkes, at hvis der foreligger en praksis mellem parterne, som strider mod en international anerkendt sædvane, vil parternes praksis have forrang.²¹⁶

5.3.3 Øvrige bestemmelser i CISG

I nogle tilfælde vil en fortolkning af ansvarsfraskrivelsen efter CISG art. 8 og CISG art. 9 ikke lede til afklaring af retsforholdet. I sådanne tilfælde skal det undersøges, hvorvidt løsningen findes i konventions øvrige bestemmelser.²¹⁷ Bestemmelserne i CISG kan dermed anses som udfyldende regler. Det må dog understreges, at bestemmelserne først skal bringes i anvendelse, efter parternes aftale er forsøgt fortolket, og det er fastslået, at der ikke foreligger praksis mellem parterne eller branchesædvaner på området.²¹⁸

Fortolkning må ikke ske efter indenlandske fortolkningsprincipper

Konventionens bestemmelser skal fortolkes i overensstemmelse med CISG art. 7(1). Dette indebærer, at bestemmelserne skal fortolkes autonomt, og dermed uden inddragelse af nationale fortolkningsregler eller -principper.²¹⁹

Til trods for dette, er det i flere internationale afgørelser set, at domstolene anvender indenlandske fortolkningsregler ved fortolkning af bestemmelser i CISG. Dette fænomen betegnes

---

²¹³ Gomard & Henschel, 2014, s. 102. Honnold, 1999, s. 119. Zeller, 2009, s. 23

²¹⁴ CISG digest, s. 64. Schlechtriem & Schwenzler, 2016, s. 187f. Neumann, 2015, s. 44

²¹⁵ Gomard & Henschel, 2014, s. 110. Se ligeledes Schlechtriem & Schwenzler, 2016, s. 191

²¹⁶ Gomard & Henschel, 2014, s. 109

²¹⁷ Lookofsky, 2017, s. 72. Neumann, 2015, s. 11

²¹⁸ Lookofsky, 2017, s. 72

²¹⁹ Gomard & Henschel, 2014, s. 93f. Steensgaard, 2010, s. 56. Schlechtriem & Schwenzler, 2016, s.

“*the homeward trend*”²²⁰. Denne såkaldte trend indebærer, ifølge Lookofsky og Flechtner, at de nationale domstole, ved afgørelsen af en tvist i en international kontrakt, kan være tilbøjelige til at anvende indenlandske fortolkningsregler i fortolkningen af CISG.²²¹ Dette kan skyldes, at nogle dommere instinktivt anvender de nationale fortolkningsregler på samme måde, som de ville gøre ved en tvist i en indenlandsk kontrakt.²²² Hvis en sådan trend eksisterer, forekommer dette problematisk, da det strider mod formålet bag CISG, som netop er at forsøge at skabe en ensartethed i international kontraktsret.²²³

Et eksempel, hvor nationale fortolkningsregler ikke desto mindre blev anvendt, ses i den amerikanske afgørelse *Raw Materials Inc. v. Manfred Forberich GmbH & Co.*²²⁴ Ved pådømmelsen anvendte den amerikanske domstol national praksis baseret på nationale regler, som fortolkningsbidrag til en bestemmelse i CISG.²²⁵ Afgørelsen er efterfølgende blevet kritiseret. I kritikken anfører Lookofsky og Flechtner, at: “*We sincerely hope the case is soon buried and forgotten, except perhaps as an example of an interpretational methodology to be avoided at all costs.*”²²⁶ Desuden anfører forfatterne, at afgørelsen er et af de værste eksempler på, at der findes en *homeward trend*.²²⁷

Et andet eksempel på *the homeward trend* ses i den tyske afgørelse *Test tubes case*.²²⁸ Her refererer den tyske domstol til principper som “*a reasonable addressee*”²²⁹ og “*good faith*”²³⁰. *Reasonableness*, og i nogle teoretikers øjne *good faith*, er principper, som kan udledes af CISG, jf. nedenfor afsnit 5.3.4. Derfor forekommer henvisningen til disse principper ved første øjekast uproblematisk. Dette er dog ikke tilfældet. Efter at have henvist til principperne, henviser domstolen til et kommentarværk vedrørende den tyske *Bürgerliches Gesetzbuch* (BGB),

---

²²⁰ Lookofsky & Flechtner, 2005, s. 201. Janssen & Meyer (red), 2009, s. 271. Steensgaard, 2010, s. 61

²²¹ Lookofsky & Flechtner, 2005, s. 201

²²² Lookofsky & Flechtner, 2005, s. 201. Janssen & Meyer (red), 2009, s. 181

²²³ Lookofsky & Flechtner, 2005, s. 201. U 2005B.45, Lookofsky, s. 1. ET 2009.359, Nielsen & Duran, s. 1. Gomard & Henschel, 2014, s. 91f. Neumann, 2015, s. 23f. Janssen & Meyer (red), 2009, s. 172. Steensgaard, 2010, s. 23

²²⁴ <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/040706u1.html>

²²⁵ Lookofsky & Flechtner, 2005, s. 203. <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/040706u1.html>

²²⁶ Lookofsky & Flechtner, 2005, s. 207

²²⁷ Lookofsky & Flechtner, 2005, s. 202

²²⁸ <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/950331g1.html>

²²⁹ http://cisgw3.law.pace.edu/cases/950331g1.html#*

²³⁰ http://cisgw3.law.pace.edu/cases/950331g1.html#*

som er national tysk lovgivning, der regulerer privatretten.²³¹ Den tyske domstol henviser således ikke til principper udledt af CISG, men derimod til nationale fortolkningsprincipper.²³²

I både den amerikanske og den tyske afgørelse blev bestemmelser i CISG således fortolket ud fra indenlandske fortolkningsprincipper, hvilket er i strid med den autonome fortolkningsmetode.

Som ovenfor anført, er overbevisningen hos flere teoretikere, at *the homeward trend* bør undgås, og at den autonome fortolkningsmetode er den rette ved fortolkning af bestemmelser i CISG.

En teoretiker, Halverson Cross, anfører dog, at en "*kategorisk fordømmelse af the homeward trend er uberettiget*"²³³. Dette begrundes blandt andet med, at ved udarbejdelsen af CISG, var ensartethed af reglernes anvendelse ikke det eneste formål.²³⁴ Desuden anfører Halverson Cross, at *the homeward trend* kan bidrage til at modvirke en anden tendens, som ses hos amerikanske erhvervsdrivende, hvorefter disse vælger at fravige bestemmelserne i CISG, når de handler med erhvervsdrivende i andre CISG-kontraherende lande.²³⁵ Halverson Cross' synspunkter møder kritik hos Ferrari²³⁶, som blandt andet refererer til Flechtner og Lookofsky til støtte for kritikken.²³⁷ Ferraris kritik baseres blandt andet på, at *the homeward trend* strider mod CISG art. 7(1) vedrørende fortolkning i overensstemmelse med konventionens internationale karakter²³⁸, og at et af formålene bag CISG er at skabe "*a uniform regime*"²³⁹.

Uanset Halverson Cross' synspunkt, synes majoriteten af teoretikerne på området således at være af den overbevisning, at *the homeward trend* bør undgås.

---

²³¹ von Eyben, 2016, s. 79

²³² Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 177, fodnote 2

²³³ Nærværende forfatteres oversættelse af "*categorical condemnation of the homeward trend is unwarranted*". Se ligeledes *Ohio State Law Journal*, vol. 68, no. 1 (2007), 133-160, s. 138

https://kb.osu.edu/bitstream/handle/1811/71076/OSLJ_V68N1_0133.pdf?sequence=1&isAllowed=y

²³⁴ *Ohio State Law Journal*, vol. 68, no. 1 (2007), 133-160, s. 138

https://kb.osu.edu/bitstream/handle/1811/71076/OSLJ_V68N1_0133.pdf?sequence=1&isAllowed=y

²³⁵ *Ohio State Law Journal*, vol. 68, no. 1 (2007), 133-160, s. 138

https://kb.osu.edu/bitstream/handle/1811/71076/OSLJ_V68N1_0133.pdf?sequence=1&isAllowed=y

²³⁶ Janssen & Meyer (red), 2009, s. 178ff.

²³⁷ Lookofsky & Flechtner, 2005, s. 203

²³⁸ Janssen & Meyer (red), 2009, s. 180

²³⁹ Janssen & Meyer (red), 2009, s. 180

5.3.4 Principper

Hvis hverken parternes aftale, praksis, eventuelle sædvaner eller konventionens øvrige bestemmelser bidrager til fortolkningen af parternes kontrakt, skal det undersøges om fortolkningsbidrag findes i principper, der kan udledes af CISG, jf. CISG art. 7(2).²⁴⁰ CISG oplister ikke eksplicit disse principper. Der er i stedet tale om underliggende principper, som må udledes efter konventionens ordlyd.²⁴¹ Janssen og Kiene opstiller tre metoder, hvorefter denne udledning kan foretages.²⁴² Disse metoder beskrives i det følgende.

Den første metode omhandler, at udvinding af principper kan ske ud fra ordlyden af én specifik bestemmelse. Janssen og Kiene anfører, at dette eksempelvis er tilfældet i CISG art. 6, hvorefter et princip om partsautonomi kan udledes.²⁴³ Ifølge Janssen og Kiene kan der udledes et generelt princip om *good faith* af CISG art. 7(1).²⁴⁴ Hvorvidt *good faith* er et generelt princip i CISG, er dog omdiskuteret.

Zeller advokerer for, at der kan udledes et generelt princip om *good faith*.²⁴⁵ Ligeledes anfører Magnus, Lookofsky, Enderlein og Maskow, at der er bred enighed om, at *good faith* er et generelt princip i CISG, der derfor også kan anvendes i fortolkning af parternes aftale.²⁴⁶ Dette synspunkt synes i vid udstrækning at være understøttet i retspraksis. Herunder ses en hollandsk afgørelse fra år 2009, hvor den hollandske domstol anførte, at princippet om *good faith* udledt af CISG art. 7(1) skulle anvendes i fortolkningen af parternes aftale.²⁴⁷ Af forarbejderne til CISG fremgår det ligeledes, at der var diskussion om, hvorvidt *good faith* skulle anses som et generelt princip i fortolkning af kontrakter. Eksempelvis foreslog den norske repræsentant under det 5. møde afholdt af *the First Committee*, at *good faith* skulle flyttes fra CISG art. 7 til CISG art. 8 for at understrege, at *good faith* er en del af kontraktfortolkning.²⁴⁸

---

²⁴⁰ Neumann, 2015, s. 23. Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 132. Lookofsky, 2017, s. 44

²⁴¹ Neumann, 2015, s. 24

²⁴² Janssen & Meyer (red), 2009, s. 270f.

²⁴³ Janssen & Meyer (red), 2009, s. 271. Se ligeledes Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 135

²⁴⁴ Janssen & Meyer (red), 2009, s. 271

²⁴⁵ Zeller, 2009, s. 25

²⁴⁶ Lookofsky, 2017, s. 37. Magnus, U. <https://digitalcommons.pace.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1255&context=pilr>. Enderlein & Mascows, 1992, s. 53

²⁴⁷ <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/090225n1.html>

²⁴⁸ <http://cisgw3.law.pace.edu/cisg/firstcommittee/Meeting5.html>

Modsætningsvist anfører Schmidt-Kessel, at *good faith* efter CISG art. 7(1) ikke kan siges at være et generelt princip, som kan anvendes i kontraktfortolkning. Dette begrundes af Schmidt-Kessel med, at det ved udarbejdelsen af CISG var et bevidst valg, at *good faith* udelukkende skulle fremgå af CISG art. 7(1). *Good faith* er dermed, ifølge Schmidt-Kessel, udelukkende et princip til brug for fortolkning af konventionen.²⁴⁹ Schwenger og Hachem anfører ligeledes, at *good faith* ikke er et generelt princip i CISG.²⁵⁰ Til støtte herfor, henviser forfatterne til en hollandsk afgørelse fra år 2006.²⁵¹ I afgørelsen påstod køber, at princippet om *good faith* skulle anvendes i fortolkningen af parternes kontrakt. Dette afviste domstolen med begrundelsen om, at fortolkning efter dette princip ikke var aftalt mellem parterne, hvorfor princippet ikke kunne anvendes.²⁵² Den hollandske domstol afviste således, at *good faith* er et generelt princip udledt af CISG.

Hvorvidt der kan udledes et generelt princip om *good faith* af CISG art. 7(1) er dermed uafklaret i både teori eller retspraksis.

Det bemærkes, at metoden, hvorefter udvinding af principper udelukkende sker ud fra ordlyden af én specifik bestemmelse, kritiseres af Neumann, som anfører, at metoden forekommer “*insufficient*”²⁵³.

Den anden metode, hvorefter principper kan udledes af CISG omhandler principper, der kan udledes ved en sammenligning af flere bestemmelser i CISG.²⁵⁴ Et eksempel herpå er princippet om *reasonableness*. Dette princip kan udledes, da begrebet fremgår mere end 40 gange af CISG, herunder i CISG art. 8(2), CISG art. 8(3) og CISG art. 25.

Den tredje metode vedrører principper, der kan udledes ved at generalisere en bestemmelses ordlyd. Janssen og Kiene nævner eksempelvis CISG art. 24, der beskriver, hvornår et tilbud, en antagelse af et tilbud eller anden viljeserklæring kan anses som værende kommet frem til modtageren.²⁵⁵ Det fremgår direkte af bestemmelsen, at denne alene finder anvendelse i forhold

---

²⁴⁹ Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 158

²⁵⁰ Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 127

²⁵¹ Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 127, fodnote 49.

<http://cisgw3.law.pace.edu/cases/060718n1.html>

²⁵² <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/060718n1.html>

²⁵³ Neumann, 2012, s. 37

²⁵⁴ Janssen & Meyer (red), 2009, s. 271

²⁵⁵ Janssen & Meyer (red), 2009, s. 279

til CISG del II om aftalers indgåelse. Følgelig fremgår det ikke direkte af konventionen, hvornår eksempelvis en opfordring, som nævnt i CISG art. 48(4), kan anses som værende kommet frem. Dette hul i konventionen kan, ifølge Janssen og Kiene, løses ved at anvende CISG art. 24 som et generelt princip.²⁵⁶ Denne betragtning er ligeledes antaget af Schroeter.²⁵⁷

Fælles for de tre metoder er, at udledningen af principper tager udgangspunkt i ordlyden af bestemmelser i CISG. Det bemærkes, at CISG art. 7(1) må inddrages ved fortolkning af bestemmelseernes ordlyd.²⁵⁸

5.3.4.1 *Contra proferentem* (koncipistreglen)

Flere teoretikere anfører, at *contra proferentem*-reglen, er et internationalt anerkendt fortolkningsprincip, som kan bruges ved fortolkning af kontrakter undergivet CISG.²⁵⁹ I en afgørelse afsagt i 2014 beskrev den tyske højesteret ligeledes *contra proferentem*-reglen som en international fastsat regel, der anvendes, hvis et kontraktvilkår forekommer tvetydigt.²⁶⁰ På samme måde som i dansk ret anvendes *contra proferentem*-reglen, når der er tale om ensidigt udarbejdede aftalevilkår. Derfor anvendes *contra proferentem*-reglen ofte, hvis der foreligger uklarhed vedrørende vilkår i ensidigt udarbejdede standardbetingelser.²⁶¹ Har parterne forhandlet aftalens vilkår i fællesskab, finder reglen således ikke anvendelse.²⁶²

Ovenfor er det beskrevet, at principper til brug for fortolkning af kontrakter, som er underkastet CISG, skal udledes af konventionens ordlyd. I det følgende undersøges det derfor, hvorvidt *contra proferentem*-reglen kan siges at være udledt af CISG, eller om der er tale om et udefrakommende princip.

Honnold anfører, at bestemmelsen i CISG art. 8(2) er baseret på *contra proferentem*-reglen, og dermed, at der er tale om et generelt princip, som kan udledes af én bestemmelse.²⁶³ Honnold udleder dermed princippet ud fra Janssen og Kienes første metode. Ligeledes anfører Schmidt-

---

²⁵⁶ Janssen & Meyer (red), 2009, s. 279

²⁵⁷ Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 395

²⁵⁸ Lookofsky, 2017, s. 29

²⁵⁹ Lookofsky, 2017, s. 44 og 176. Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 168. Steensgaard, 2010, s. 325. CISG Advisory Council, opinion no. 13, Rule 9

²⁶⁰ https://www.jurion.de/urteile/bgh/2014-05-28/viii-zr-410_12/, afsnit 21

²⁶¹ Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 168

²⁶² Steensgaard, 2010, s. 325f. CISG digest, s. 56. Honnold, 1999, s. 117

²⁶³ Honnold, 1999, s. 117

Kessel, at *contra proferentem*-reglen kan siges at være udledt af ordlyden i CISG, og er et generelt princip, jf. CISG art. 7(2). Schmidt-Kessels begrundelse for dette med, at det flere steder i konventionen er anført, hvilken part, der bærer risikoen for uklarheder. Dette fremgår blandt andet af CISG art. 8, CISG art. 14, og CISG art. 39(1).²⁶⁴ CISG art. 8 er beskrevet ovenfor i afsnit 5.3.1. Ifølge CISG art. 14(2) er det op til affatteren at gøre opmærksom på, at der er tale om et bindende tilbud, mens det fremgår af CISG art. 39(1), at køber mister sin ret til at påberåbe sig mangler, hvis han ikke reklamerer over de specifikke mangler indenfor rimelig tid. Af CISG art. 14(2) og CISG art. 39(1) kan det udledes, at det henholdsvis skal fremgå klart, at der er tale om et tilbud, eller hvad der reklameres over. Ifølge Schmidt-Kessel kan det ligeledes udledes af bestemmelserne, at det må fortolkes til ugunst for affatteren, hvis meningen bag det anførte ikke fremgår klart. På baggrund af dette anfører Schmidt-Kessel, at *contra proferentem*-reglen er et generelt princip, der kan udledes af CISG.²⁶⁵ Det må dermed antages, at Schmidt-Kessels udledning af *contra proferentem* af CISG er sket ud fra Janssen og Kienes anden metode.

At *contra proferentem*-reglen kan udledes af CISG er ligeledes støttet af flere internationale afgørelser. Det blev blandt andet anført i ovennævnte tyske højesteretsafgørelse fra 2014, at ved en fortolkning efter CISG art. 8, skal tvetydigheder fortolkes efter *contra proferentem*-reglen.²⁶⁶ Ligeledes er det i *Automobile case* anført, at *contra proferentem*-reglen finder anvendelse ved fortolkning af kontrakter under CISG.²⁶⁷

Der foreligger dog uklarhed om, hvorvidt princippet om *contra proferentem* kan udledes af CISG.²⁶⁸ Lookofsky anfører herom, at *contra proferentem* ikke kan udledes af CISG, men at princippet dog kan anvendes som et supplement til CISG art. 8.²⁶⁹ Et lignende synspunkt synes at fremgå af den kinesiske voldgiftsavgørelse *Cysteine case*. I fortolkningen af det omtvistede vilkår i sagen anførte voldgiftsdommerne indledningsvist, at: “*The Tribunal cannot locate a guide from the CISG*”²⁷⁰. Voldgiftsdommerne anførte herefter, at da det omtvistede vilkår var omfattet af en standardkontrakt, måtte “*the basic principle of contract interpretation -- contra*

---

²⁶⁴ Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 168, fodnote 320

²⁶⁵ Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 168

²⁶⁶ <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/140528g1.html>, judgement b

²⁶⁷ <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/080331g1.html>

²⁶⁸ <https://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/huber.html>, s. 236

²⁶⁹ <https://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1145&context=djcil>, s. 284

²⁷⁰ <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/000107c1.html>

*proferentem*²⁷¹ finde anvendelse.²⁷² I overensstemmelse med Lookofskys synspunkt, anførte den kinesiske voldgiftsret således, at *contra proferentem*-reglen ikke kan udledes af CISG.

Contra proferentem* og *Lex Mercatoria

Hvis *contra proferentem*-reglen ikke kan udledes som et fortolkningsprincip af bestemmelserne i CISG, må det undersøges, hvilken hjemmel, som ligger til grund for, at princippet alligevel kan finde anvendelse ved kontraktfortolkning. I *Cysteine case* anføres det at *contra proferentem*-reglen blev anvendt, da der er tale om et generelt fortolkningsprincip.²⁷³ Generelle internationale fortolkningsprincipper, som *contra proferentem*-reglen, er nedskrevne i blandt andet UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts²⁷⁴, The Principles Of European Contract Law²⁷⁵ og The TransLex-Principles²⁷⁶. I det følgende betegnes principsamlingerne for læsevenlighedens skyld som henholdsvis UPICC, PECL og TransLex.

UPICC, PECL og TransLex er eksempler på *Lex Mercatoria*²⁷⁷. *Lex Mercatoria* beskrives af Werlauff som internationalt anerkendte fortolkningsprincipper, der ikke er lovmæssigt vedtaget.²⁷⁸ Schwenzer og Hachem anfører, at *Lex Mercatoria* ikke må stå alene i undersøgelsen af, hvilke principper, som kan udledes af konventionen efter CISG art. 7(2). Dette har flere årsager. For det første er UPICC, PECL og TransLex ikke direkte baseret på bestemmelserne i CISG.²⁷⁹ Især UPICC og PECL indeholder ikke udelukkende gentagelser af internationalt anerkendte fortolkningsprincipper, men også såkaldte "*pre-statements*"²⁸⁰.²⁸¹ *Pre-statements* er fortolkningsprincipper, som endnu ikke er internationalt anerkendte, men som forfatterne bag principperne, foreslår som en god løsning.²⁸² Perales Viscasillas anfører herom, at der med

---

²⁷¹ <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/000107c1.html>

²⁷² <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/000107c1.html>. CISG Advisory Council, opinion no. 13, Rule 9, 9.2

²⁷³ <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/000107c1.html>, CISG Advisory Council, opinion no. 13, Rule 9, 9.2

²⁷⁴ UNIDROIT principles, article 4.6

²⁷⁵ The Principles Of European Contract Law, 5:103, https://www.trans-lex.org/400200/_pecl/#head_85

²⁷⁶ TransLex-Principles, IV.5.4 https://www.trans-lex.org/926000/_interpretation-against-the-party-that-supplied-the-term/

²⁷⁷ Neumann, 2012, s. 42ff.

²⁷⁸ Werlauff, Obligationsretten - en introduktion, 2017, s. 19

²⁷⁹ Schlechtriem & Schwenzer, 2016, s. 137

²⁸⁰ Neumann, 2012, s. 42ff. s. 45. <https://www.uncitral.org/pdf/english/CISG25/Kronke.pdf>, s. 458

²⁸¹ Steensgaard, 2010, s. 47

²⁸² Neumann, 2012, s. 44. <https://www.uncitral.org/pdf/english/CISG25/Kronke.pdf>, s. 458.

Steensgaard, 2010, s. 47

nogle af principperne i UPICC forsøges at lukke huller i CISG, og at UPICC derfor har en højere detaljegrad end CISG.²⁸³ Principperne anført i *Lex Mercatoria* skal således anvendes med forsigtighed²⁸⁴, og må derfor ikke anses som direkte eksempler på fortolkningsprincipper, der kan anvendes efter CISG art. 7(2).

Neumann anfører, at der findes tre situationer, hvor *Lex Mercatoria* kan finde anvendelse i fortolkningen af kontrakter under CISG. Dette kan være tilfældet, hvis parterne har aftalt anvendelsen heraf, hvis der foreligger en praksis mellem parterne eller en branchesædvane, eller hvis parternes tvist behandles ved en voldgiftsdomstol.²⁸⁵ Det sidstnævnte tilfælde harmonerer med, at *contra proferentem* blev anvendt som en ikke-CISG-baseret fortolkningsregel i voldgiftsafgørelsen *Cysteine case*²⁸⁶. Munck-Hansen anfører dog, at *Lex Mercatoria* udelukkende finder anvendelse, hvis dette er aftalt mellem parterne.²⁸⁷

Der er således uklarhed om, hvorvidt *contra proferentem*-reglen kan udledes som et fortolkningsprincip af CISG, eller om der er tale om et princip, som stammer fra *Lex Mercatoria*. Hvis fortolkningsprincippet kan udledes af CISG, kan *contra proferentem*-reglen anvendes i fortolkningen af parternes kontrakt, selv hvis dette ikke er aftalt mellem parterne. Er der derimod tale om et *Lex Mercatoria*-fortolkningsprincip, er det uklart, i hvilke tilfælde *contra proferentem*-reglen kan finde anvendelse. Der synes at være enighed om, at *Lex Mercatoria* finder anvendelse, hvis det er aftalt mellem parterne. Dog kan principperne i *Lex Mercatoria* formentlig også anvendes i andre tilfælde.

5.3.5 National lovgivning

Det fremgår af CISG art. 7(2), at hvis principper ikke kan udledes af CISG, må tvisten afgøres efter national lovgivning. CISG opstiller ikke regler for, hvilket lands nationale regler som skal anvendes, og dette må derfor afgøres ud fra de almindelige lovvalgsregler.²⁸⁸ Schwenger og Hachem understreger, at anvendelsen af national lovgivning ikke må anses som en "smutvej" for at undgå at skulle udlede generelle fortolkningsprincipper af CISG.²⁸⁹ Ligeledes anfører

---

²⁸³ Janssen & Meyer (red), 2009, s. 288

²⁸⁴ Neumann, 2015, s. 24

²⁸⁵ Neumann, 2012, s. 40

²⁸⁶ <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/000107c1.html>

²⁸⁷ Munck-Hansen, 2014, s. 270

²⁸⁸ Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 141. Janssen & Meyer (red), 2009, s. 270 og 183

²⁸⁹ Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 141

Janssen og Kiene, at anvendelsen af national lovgivning kun må ske som en absolut sidste udvej, hvis det ikke er muligt at udlede et anvendeligt fortolkningsprincip af CISG.²⁹⁰ Det må derfor understreges, at anvendelsen af national lovgivning i fortolkning af kontrakter under CISG skal være den sidste løsning.²⁹¹

5.3.6 Delkonklusion

I ovenstående er det undersøgt, hvordan ansvarsfraskrivelse fortolkes i internationale løsekontrakter omfattet af CISG. Fortolkningen af sådanne ansvarsfraskrivelse kan ske ud fra aftalens ordlyd, praksis og sædvaner skabt mellem parterne samt sædvaner i international handel, øvrige bestemmelser i CISG, fortolkningsprincipper og slutteligt anvendelig national lovgivning. Førnævnte rækkefølge følger af konventionshierarkiet, hvorfor fortolkning af ansvarsfraskrivelse må foretages i denne rækkefølge.

Aftalens ordlyd fortolkes i henhold til CISG art. 8. Heri fremgår indledningsvist den subjektive fortolkning, hvorefter parternes erklæringer må fortolkes i overensstemmelse med parternes hensigter. Desuden fremgår den objektive fortolkning, som indebærer, at parternes erklæringer må fortolkes i overensstemmelse med, hvordan en fornuftig person med samme forudsætninger som den anden part ville opfatte situationen under lignende omstændigheder. I både den objektive og den subjektive fortolkning skal alle relevante omstændigheder inddrages.

Praksis og sædvaner skabt mellem parterne samt sædvaner i international handel må inddrages i fortolkningen af en ansvarsfraskrivelse, jf. CISG art. 9.

I tilfælde af, at fortolkning af ansvarsfraskrivelsen efter CISG art. 8 og CISG art. 9 ikke leder til afklaring af retsforholdet, må det undersøges, om løsningen kan findes konventions øvrige bestemmelser. Fortolkningen af konventionens bestemmelser skal foretages autonomt efter CISG art. 7(1). Eksempler på *the homeward trend* ses dog i retspraksis, hvilket forekommer u hensigtsmæssigt.

---

²⁹⁰ Janssen & Meyer (red), 2009, s. 261

²⁹¹ Janssen & Meyer (red), 2009, s. 270

Hvorvidt fortolkningsbidrag kan findes i underliggende principper, kan ligeledes undersøges. Udgangspunktet er, at sådanne må udledes af konventionens ordlyd. *Contra proferentem*-reglen ses ofte anvendt i retspraksis vedrørende fortolkning af ensidigt udarbejdede ansvarsfraskrivelser. I teori og praksis foreligger der dog uenighed i forhold til, om denne regel kan udledes af ordlyden i CISG.

Forekommer det umuligt at udlede indholdet af parternes ansvarsfraskrivelse ud fra de for nævnte retskilder, kan nationale regler anvendes.

5.4 Gyldighed

Tvister vedrørende ansvarsfraskrivelsers gyldighed kan som udgangspunkt ikke løses efter bestemmelser i CISG. Dette følger af CISG art. 4, hvorefter konventionen ikke finder anvendelse på spørgsmålet om aftalers gyldighed, medmindre andet udtrykkeligt fremgår af konventionens bestemmelser.²⁹² Af denne grund er udgangspunktet ligeledes, at principper i henhold til CISG art. 7(2) ej heller finder anvendelse i vurderingen af ansvarsfraskrivelsers gyldighed.

Det følger af forarbejderne til CISG, at begrundelsen for ikke at indføre regler om gyldighed i CISG var, at vedtagelse af konventionen i så fald ville blive væsentligt forsinket.²⁹³ Schwenger og Hachem anfører herom, at en regulering af aftalers gyldighed i CISG ville være svært at opnå, da der er store forskelle i de nationale regler herom.²⁹⁴

Da det direkte fremgår af CISG art. 4(a), at problemstillingen om ansvarsfraskrivelsers gyldighed ikke er reguleret af konventionen, må det undersøges hvilke regler, der i stedet skal anvendes i vurderingen af, hvorvidt en ansvarsfraskrivelse er gyldig.

---

²⁹² Steensgaard, 2010, s. 331. Zeller, 2009, s. 31. CISG digest, s. 24. Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 74. Se ligeldes forarbejder til CISG <http://cisgw3.law.pace.edu/cisg/legislative/B01-04.html>

²⁹³ Report of the Working Group on the International Sale of Goods on the work of its ninth session (Geneva, 19-30 September 1977) <https://undocs.org/en/A/CN.9/142>, s. 65. Se ligeledes CISG digest, s. 24. Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 75.

²⁹⁴ Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 75

Udgangspunktet er, at gyldigheden af ansvarsfraskrivelser må vurderes ud fra indenlandsk lovgivning.²⁹⁵ Hvilket lands nationale regler, der skal anvendes i vurderingen, afhænger af parternes aftale eller forumstatens lovvalgsregler.²⁹⁶ Fører lovvalgsreglerne eksempelvis til, at gyldigheden af en ansvarsfraskrivelse i en international kontrakt skal vurderes efter national dansk lovgivning, skal gyldigheden blandt andet vurderes efter AFTL § 36, som er beskrevet ovenfor i afsnit 4.4.

Af den juridiske teori herom kan det dog udledes, at de nationale domstole, ved undersøgelse af ansvarsfraskrivelsers gyldighed, skal inddrage visse retningslinjer, der kan udledes af CISG.²⁹⁷ Én af disse retningslinjer omhandler, at parterne ikke kan fraskrive sig ansvaret i en sådan grad, at den anden part fratages samtlige mangelsbeføjelser.²⁹⁸ Praksis vedrørende emnet er sparsom. Dog afsagde den østrigske højesteret i år 2000 en signifikant afgørelse (*Tombstones case*) vedrørende problemstillingen.²⁹⁹

Tombstones case omhandler salg af marmor, som viste sig at være mangelfuldt. Handlen var omfattet af reglerne i CISG, hvilket ikke var omtvistet mellem parterne. Sælger havde anført en ansvarsfraskrivelse i sine standardbetingelser, som var vedtaget mellem parterne. Det fremgik af ansvarsfraskrivelsen, at løbetiden for købers reklamationsret var begrænset til 24 timer, og desuden, at sælger havde valgfrihed mellem afhjælpning eller omlevering i tilfælde af eventuelle mangler. Endvidere fremgik det, at såfremt omlevering eller afhjælpning ikke var muligt, havde sælger ret til at ophæve handlen og tilbagebetale købsprisen. Det fremgik desuden, at køber ikke havde en tilbageholdelsesret af købsprisen i tilfælde af reklamation.

Det var herefter op til den østrigske højesteret at afgøre, om ansvarsfraskrivelsen skulle tilside-sættes som ugyldig. Da spørgsmål vedrørende ansvarsfraskrivelsers gyldighed ikke er omfattet af CISG, måtte gyldigheden af sælgers ansvarsfraskrivelse i det pågældende tilfælde, vurderes efter national tysk lovgivning. Den østrigske højesteret fandt, at ansvarsfraskrivelsen var gyldig

---

²⁹⁵ CISG digest, s. 25. Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 76, 91 og 616. Lookofsky, 2017, s. 180. Gomard & Henschel, 2014, s. 76. Nielsen, 2015, s. 231.

²⁹⁶ Nielsen, 2015, s. 231. Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 76

²⁹⁷ Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 91. <https://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/schwenger-hachem.html>

²⁹⁸ Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 91 og 1083. Lookofsky, 2017, s. 181f.

²⁹⁹ http://www.cisg.at/8_2200v.htm

efter national tysk ret. Domstolen bemærkede herefter, at hvis en national bestemmelse vedrørende gyldighed, strider mod “*Grundwertungen*”³⁰⁰ i CISG, vil en sådan bestemmelse kunne tilsidesættes.

Spørgsmålet er herefter, hvad der præcist ligger i det tyske begreb *Grundwertungen*. En direkte oversættelse af *Grundwert* fra tysk til dansk er grundværdi.³⁰¹ *Tombstones case* er analyseret af flere teoretikere. I sin analyse af afgørelsen anvender Lookofsky begrebet “*fundamental principles*”³⁰². Gomard og Henschel anvender ligeledes i deres analyse begrebet “*generelle principper*”³⁰³. Steensgaard anfører derimod, at der er tale om “*grundværdier*”³⁰⁴. Ligeledes fremgår udtrykket “*core values*”³⁰⁵ i den engelske oversættelse af afgørelsen. Der synes dermed at være uenighed om, hvorvidt *Grundwertungen* bør oversættes til “principper” eller “værdier”.

Denne uenighed forekommer interessant. Anvendelse af begrebet principper³⁰⁶, leder tankerne hen på CISG art. 7(2), hvor begrebet “*general principles*”³⁰⁷ fremgår. Det er anført i bestemmelsen, at *general principles* skal anvendes, når en problemstilling er omfattet af CISG, men konventionen ikke udtrykkeligt tager stilling til problemstillingen. Som ovenfor beskrevet, følger det af CISG art. 4(a), at spørgsmålet om ansvarsfraskrivelsers gyldighed netop ikke er omfattet af CISG. Derfor skal principper efter CISG art. 7(2) som udgangspunkt ikke anvendes i fortolkningen af ansvarsfraskrivelsers gyldighed. Oversættelsen af *Grundwertungen* til principper kan derfor lede til en begrebsforvirring.

Uanset oversættelsen af *Grundwertungen*, synes der at foreligge enighed blandt forfattere i nyere litteratur om, at CISG opstiller retningslinjer, som skal anvendes ved de nationale domstole i vurderingen af ansvarsfraskrivelsers gyldighed. Schwenzer og Hachem beskriver dette som, at “*the CISG may provide a backdrop against which a clause has to be assessed under*

---

³⁰⁰ http://www.cisg.at/8_2200v.htm

³⁰¹ <https://ordbog.gyldendal.dk/#/pages/result/deda/grundwertungen/expert?cache=1556626383168>

³⁰² Lookofsky, 2017, s. 182

³⁰³ Gomard & Henschel, 2014, s. 78

³⁰⁴ Steensgaard, 2010, s. 319, 333, 337, 470 og 516

³⁰⁵ <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/000907a3.html>

³⁰⁶ Lookofsky, 2017, s. 182. Gomard & Henschel, 2014, s. 78

³⁰⁷ CISG på engelsk

*the respective domestic validity test*³⁰⁸. Lookofsky anfører ligeledes, at konventionen skal anvendes som en “*yardstick*”³⁰⁹, når vurderingen af gyldighed foretages efter national lovgivning. Retningslinjerne udledt af CISG må således ikke udhules af national lovgivning, og kan anses som et minimumsgrundlag for gyldighedsvurderingen.

Tombstones case synes at have været udslagsgivende i forhold litteraturen på området. Inden dommen i *Tombstones case*, anføres det i kommentarværker til CISG blot, at ansvarsfraskrivers gyldighed skal vurderes efter national lovgivning. Dette er eksempelvis tilfældet i Enderlein & Mascows samt Honnolds kommentarværker udgivet i henholdsvis år 1992 og år 1999.³¹⁰ I kommentarværkerne anfører forfatterne ikke, at retningslinjer udledt af CISG skal være en del af gyldighedsvurderingen. Dette aspekt af gyldighedsvurderingen må således antages at være indført i litteraturen efter afsigelsen af dommen.

5.4.1 Delkonklusion

Grænserne for gyldighed af ansvarsfraskrivelse i internationale løsofrekontrakter underlagt CISG er ikke omfattet af konventionen, jf. CISG art. 4(a). Ansvarsfraskrivers gyldighed må derfor afgøres ud fra medlemsstaternes nationale lovgivning på området. Dog synes der i nyere teori at være enighed om, at CISG alligevel opstiller visse retningslinjer for, at visse forhold skal inddrages i vurderingen af ansvarsfraskrivers gyldighed. Disse retningslinjer synes at være indført som en del af gyldighedsvurderingen efter *Tombstones case*. Af denne afgørelse fremgik det, at nationale regler om ansvarsfraskrivers ugyldighed kan tilsidesættes, hvis reglerne er i strid med *Grundwertungen* i CISG.

Afslutningsvist bemærkes det, at den anvendte nationale lovgivning i *Tombstones case* ikke blev tilsidesat på baggrund af retningslinjerne i CISG.³¹¹ Der synes ej heller at foreligge nyere retspraksis, hvor national lovgivning vedrørende gyldighed tilsidesættes som følge af de omtalte retningslinjer. Af disse grunde synes problemstillingen nærmere at være en teoretisk diskussion end faktisk forekommende.

---

³⁰⁸ Schlechtriem & Schwenzer, 2016, s. 89

³⁰⁹ Lookofsky, 2017, s. 181

³¹⁰ Enderlein & Mascows, 1992, s. 38ff. Honold, 1999, s. 67f.

³¹¹ Steensgaard, 2010, s. 337

6 Overvejelser om den erhvervsdrivendes retsstilling i forhold til ansvarsfraskrivelser efter henholdsvis indenlandsk ret og CISG

I det følgende undersøges det, hvad en dansk erhvervsdrivende skal være særligt opmærksom på i forhold til ansvarsfraskrivelser i aftaler, hvis denne vælger at kontrahere under CISG i stedet for efter indenlandsk regulering.

Indledningsvist bør den erhvervsdrivende være opmærksom på, at både reglerne i CISG og de indenlandske regler om vedtagelse og fortolkning af ansvarsfraskrivelser er deklaratoriske, jf. CISG art. 6, AFTL § 1, og KBL § 1, stk. 1. Således kan den erhvervsdrivende uanset hvilke regler, der anvendes, vælge at fravige regelsættene helt eller delvist. Fravigelsen af reglerne skal dog fremgå af parternes aftale.

Det må bemærkes, at en dansk erhvervsdrivende skal være opmærksom på, at såfremt denne kontraherer med en køber, der har forretningssted i henholdsvis Finland, Island, Norge eller Sverige, finder CISG ikke anvendelse, jf. det nordiske forbehold efter CISG art. 94.³¹² Dette medfører, at såfremt to erhvervsdrivende parter har forretningssted i hvert sit nordiske land, vil forumstatens lovvalgsregler fastslå de anvendelige regler.³¹³

I forhold til vedtagelse af ansvarsfraskrivelser skal en erhvervsdrivende være særligt opmærksom på, at både den danske aftalelov og CISG del II opererer med den klassiske aftalemodel.³¹⁴ Dette har den betydning, at en aftale anses for indgået, når der foreligger et tilbud og en overensstemmende accept. Den erhvervsdrivende skal imidlertid være opmærksom på, at indenlandske danske regler adskiller sig fra reglerne i CISG vedrørende tidspunktet for, hvornår tilbudsgiver bindes af et fremsat tilbud. Indenlandske danske regler bygger på et løfteprincip, hvorefter tilbudsgiver bindes af sit løfte allerede fra tidspunktet, hvor tilbuddet afgives, jf. AFTL § 1, 1. pkt.³¹⁵ CISG del II adskiller sig herfra, idet CISG som udgangspunkt bygger på et overenskomstprincip.³¹⁶ I henhold til overenskomstprincippet bindes løftegiver først på tidspunktet, hvor tilbuddet accepteres af køber, jf. CISG art. 15 og CISG art. 16. For den erhvervsdrivende har forskellen mellem løfteprincippet og overenskomstprincippet den betydning, at

---

³¹² Lbk 2014-11-21 nr. 1224 om international købelov

³¹³ Nielsen, 2015, s. 231

³¹⁴ U 2012B.149, Lando, s. 1

³¹⁵ Steensgaard, 2010, s. 73ff. Gomard et al., 2012, s. 61. Hansen & Ulfbeck, 2014, s. 19. Andersen, 2013, s. 82

³¹⁶ U 2012B.149, Lando, s. 2, ET 2012.103, Gomard & Henschel, s. 4, Gomard et al., 2012, s. 61

tilbudsgiver efter CISG har mulighed for at tilbagekalde sit tilbud indtil tidspunktet for købers antagelse heraf, jf. CISG art. 16. Derimod er tilbagekaldelse af et tilbud efter indenlandske danske regler alene muligt, såfremt tilbagekaldelsen kommer frem til køber inden eller senest samtidig med, at tilbuddet kommer til købers kundskab, jf. AFTL § 7. Vælger den erhvervsdrivende at kontrahere efter reglerne i CISG, medfører overenskomstprincippet, at den erhvervsdrivende kan ændre sin ansvarsfraskrivelse i det fremsatte tilbud indtil tilbuddet antages af køber.

En dansk erhvervsdrivende skal endvidere være opmærksom på, at der kan gælde forskellige krav til vedtagelsen af ansvarsfraskrivelser i *agreed documents* i indenlandsk ret og i CISG. I nyere indenlandsk retspraksis er det set, at der stilles større krav til vedtagelse af ansvarsfraskrivelser i *agreed documents* end tidligere. Som anført i afsnit 4.2.1, fandt Østre Landsret i 2017, at en ansvarsfraskrivelse i et *agreed document* ikke kunne anses som vedtaget, da fraskrivelsen ikke fremgik eksplicit af parternes aftale.³¹⁷ Vurderingen af, om ansvarsfraskrivelser i *agreed documents* kan anses som vedtaget mellem parterne er muligvis lempeligere i CISG. I hvert fald anfører en førende teoretiker på området, at hvis der er tale om almindeligt kendte *agreed documents*, og det kan godtgøres, at køber kendte til vilkårene heri, har sælger ikke nødvendigvis pligt til at sørge for, at ansvarsfraskrivelser heri fremgår eksplicit i kontrakten, før denne kan anses som vedtaget mellem parterne.³¹⁸

Skulle en dansk erhvervsdrivende finde sig selv i en *battle of forms*, kan udfaldet heraf ligeledes variere, alt efter om den erhvervsdrivende har valgt at kontrahere efter reglerne i CISG eller efter indenlandsk ret. Der synes ikke at være meget indenlandsk praksis på området, og teorien herom opstiller ikke en entydig løsning.³¹⁹ Indenfor CISG foreligger der både i retspraksis og i teorien stærk uenighed om løsningen af *battle of forms*.³²⁰ I teorien synes *knock out*-løsningen at vinde størst tilslutning, hvorfor denne løsning muligvis på sigt vil anvendes i højere grad end

---

³¹⁷ U 2017.2272 V

³¹⁸ Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 301

³¹⁹ Werlauff, Obligationsretten - en introduktion, 2017, s. 23. U 1988B.1. Lando, s. 5. Andersen, 2013, s. 204. Steensgaard, 2010, s. 205. Justitia, nr. 4, 1998, s. 21. Hansen & Ulfbeck, 2014, s. 58. Steensgaard, 2010, s. 199ff.

³²⁰ Schwenger et al., 2012, s. 171f. Lookofsky, 2017, s. 63. CISG Advisory council opp. no. 13, pkt. 10.6. og 10.5. Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 78 og 364f. Honnold, 1999, s. 182. Steensgaard, 2010, s. 222. Gomard & Henschel, 2014, s. 148. CISG digest 2016, s. 98f.

<http://cisgw3.law.pace.edu/cases/140730n1.html#ctoc>. <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/020109g1.html>. <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/080725u1.html>. <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/080725u1.html>. <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/130910u1.html>

last shot. På nuværende tidspunkt er retsstillingen på området uklar, og der træffes afgørelser efter begge løsningsmetoder. En erhvervsdrivende skal således være forberedt på, at *battle of forms* kan blive en nervepirrende kamp - uanset hvilke regler, som anvendes.

I forhold til fortolkning af ansvarsfraskrivelsers rækkevidde, skal den erhvervsdrivende være særligt opmærksom på, at der fremgår fortolkningsregler af CISG, som skal anvendes i fortolkningen af kontrakter.³²¹ Disse regler skal anvendes, hvis den erhvervsdrivende vælger at kontrahere under CISG. De fastsatte regler kan hjælpe den erhvervsdrivende til at forudse, hvordan ansvarsfraskrivelsen fortolkes af domstolene. I modsætning hertil, fremgår der ikke lovfastede fortolkningsregler i indenlandsk ret, hvorfor fortolkningsprincipperne i stedet må udledes af juridisk teori og retspraksis.

Hvis den erhvervsdrivende vælger at kontrahere under CISG, bør denne ligeledes være opmærksom på, at ansvarsfraskrivelsen muligvis fortolkes forskelligt, alt efter i hvilken medlemsstat fortolkningen foretages. Selvom et af formålene bag CISG er at sikre, at parterne har den samme retsstilling, uanset i hvilken medlemsstat, en sag pådømmes, synes der at være forskelle i medlemsstaternes praksis.³²² Dette kan betyde, at en ansvarsfraskrivelse ikke nødvendigvis vil fortolkes på fuldstændigt samme måde i Danmark som i de øvrige medlemsstater. Den forskelligartede praksis kan medføre, at den erhvervsdrivendes forventning til fortolkningen af ansvarsfraskrivelsen ikke nødvendigvis indfries.

Ansvarsfraskrivelsers gyldighed er ikke omfattet af bestemmelserne i CISG, jf. CISG art. 4(a). En erhvervsdrivende kunne derfor få den opfattelse, at vurderingen af ansvarsfraskrivelsers gyldighed udelukkende skal ske ud fra national lovgivning, og dermed, at vurderingen af ansvarsfraskrivelsers gyldighed er den samme, uanset om aftalen er indgået efter bestemmelserne i CISG eller efter indenlandske regler. Dette synes dog ikke at være tilfældet. Det fremgår af retspraksis og teori vedrørende CISG, at retningslinjer udledt på baggrund af CISG ligeledes må inddrages i vurderingen af ansvarsfraskrivelsers gyldighed.³²³ Inddragelsen af disse retningslinjer kan medføre, at selv hvis en ansvarsfraskrivelse er gyldig efter nationale regler, kan

---

³²¹ Gomard & Henschel, 2014, s. 101. Neumann, 2015, s. 41f. Lookofsky, 2017, s. 43ff. CISG digest, s. 63. Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 183ff.

³²² U 2005B.45, Lookofsky, s. 1. ET 2009.359, Nielsen & Duran, s. 1. Steensgaard, 2010, s. 23

³²³ http://www.cisg.at/8_2200v.htm. Schlechtriem & Schwenger, 2016, s. 89ff.

<https://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/schwenger-hachem.html>. Lookofsky, 2017, s. 182. Gomard & Henschel, 2014, s. 78. Steensgaard, 2010, s. 319, 333, 337, 470 og 516

ansvarsfraskrivelsen tilsidesættes som ugyldig, hvis de nationale regler strider mod retningslinjerne i CISG. En erhvervsdrivende skal således være opmærksom på, at gyldigheden af ansvarsfraskrivelse i kontrakter under CISG ikke blot hviler på en vurdering efter indenlandske regler. Det synes dog svært at forestille sig en sådan regel i national dansk ret, som er i strid med retningslinjerne i CISG. Dette vil således næppe blive et praktisk problem for den erhvervsdrivende.

7 Konklusion

I dette speciale er retsstillingen vedrørende ansvarsfraskrivelser i indenlandske og internationale løsørekontrakter mellem erhvervsdrivende undersøgt. Undersøgelsen er foretaget ud fra en analyse af ansvarsfraskrivelsers vedtagelse, fortolkning og gyldighed i henholdsvis indenlandske kontrakter og kontrakter under CISG.

7.1 Konklusion om indenlandske ansvarsfraskrivelser

Indledningsvist er retsstillingen vedrørende ansvarsfraskrivelser i indenlandsk dansk ret undersøgt. I relation til vedtagelse af ansvarsfraskrivelser i indenlandske løsørekontrakter er det uledt, at kravene til fremhævelse af en ansvarsfraskrivelse over for køber synes at være strengere i nyere retspraksis, end i tidligere afsagte afgørelser. Et eksempel herpå ses i afgørelserne U 1995.856/2 H og U 2017.2272 V, som begge omhandler, hvorvidt en ansvarsfraskrivelse i et *agreed document* kunne anses som vedtaget mellem parterne. I sidstnævnte afgørelse blev det anført, at sælger “på en mere klar og udtrykkelig måde”³²⁴ skulle have fremhævet ansvarsfraskrivelsen over for køber. Det må dog bemærkes, at udfaldet i afgørelsen U 2017.2272 V var baseret på sagens konkrete omstændigheder, og at den omtvistede ansvarsfraskrivelse blev karakteriseret som vidtgående. Det er således uklart, hvorvidt afgørelsen er et udtryk for, at der generelt bør stilles strengere krav til vedtagelsen af ansvarsfraskrivelser.

Ligeledes ses en uklarhed i forhold til vedtagelse af ansvarsfraskrivelser i standardbetingelser, hvis der foreligger en *battle of forms*. I sådanne tilfælde er det uafklaret, hvorvidt *knock out*-løsningen eller *last shot*-løsningen bør anvendes, hvorfor det kan være vanskeligt for parterne i en kontrakt at forudsige retsstillingen på området.

Fortolkning af ansvarsfraskrivelser i indenlandske kontrakter afhænger af den konkrete situation, men særligt koncipistreglen og minimumsreglen synes at være relevante. I afgørelsen U 1993.851 H synes Højesteret at anvende minimumsreglen således, at den mellem parterne vedtagne ansvarsfraskrivelse blev fortolket mindst muligt vidtgående. Som følge heraf omfattede den omtvistede ansvarsfraskrivelse ikke ansvaret for handlinger udført med grov uagtsomhed. Om ansvarsfraskrivelser for grov uagtsomhed må det bemærkes, at sådanne skal fremgå “*ganske utvetydigt*”³²⁵.

---

³²⁴ U 2017.2272 V

³²⁵ TfR 1931.99, Jørgensen, s. 99f.

Grænserne for ansvarsfraskrivelsers gyldighed i indenlandsk dansk ret forekommer uklare. Det kan dog udledes af teori og praksis, at ansvarsfraskrivelse mellem erhvervsdrivende sjældent tilsidesættes efter AFTL § 36. Anvendelsen af bestemmelsen synes således at være en absolut undtagelse.

Hvorvidt en ansvarsfraskrivelse finder anvendelse i en løsekontrakt mellem erhvervsdrivende i indenlandsk dansk ret, afhænger således i høj grad af, hvorvidt ansvarsfraskrivelsen fremgår klart af parternes aftale.

7.2 Konklusion om internationale ansvarsfraskrivelse

Vedtagelse af ansvarsfraskrivelse i CISG synes at afhænge af flere momenter. Indledningsvist skal der foreligge en overensstemmende accept af et fremsat tilbud, jf. spejlbilledeprincippet. Er der tale om en ansvarsfraskrivelse i et sæt standardbetingelser, kan det desuden være et krav, at sælger skal gøre disse tilgængelige for køber, jf. *Machinery case*³²⁶.

Der hersker uenighed om, hvorvidt *the battle of forms* i internationale løsekontrakter bør løses efter *knock out* eller *last shot*. Denne uenighed ses ikke mindst i retspraksis, hvilket forekommer at være problematisk, da et af formålene bag CISG er at skabe en ensartet retspraksis på tværs af landegrænser. Dette formål synes ikke at kunne opfyldes, når der foreligger en sådan forskelligartet praksis på området.

Fortolkningen af ansvarsfraskrivelse i internationale løsekontrakter skal ske efter retskilderne i konventionshierarkiet. Således må aftalens ordlyd, praksis og sædvaner skabt mellem parterne, sædvaner i international handel, øvrige bestemmelser i CISG, fortolkningsprincipper og slutteligt anvendelig national lovgivning inddrages i nævnte rækkefølge.

Skal bestemmelser i CISG inddrages i fastlæggelsen af parternes aftale, må det erindres, at konventionens bestemmelser skal fortolkes autonomt i overensstemmelse med CISG art. 7(1). Således må nationale fortolkningsregler ikke anvendes i fortolkning af konventionens bestemmelser, og *the homeward trend* bør undgås.

---

³²⁶ <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/011031g1.html>

Bidrager konventionens bestemmelser ikke til fastlæggelse af parternes aftale, må fortolkningsprincipper udledt af CISG anvendes. I praksis ses det, at *contra proferentem*-reglen anvendes som et fortolkningsprincip i CISG-kontrakter. Hvorvidt *contra proferentem* kan udledes af CISG, hersker der dog til stadighed uenighed om.

Ansvarsfraskrivelsers gyldighed er ikke omfattet af CISG, hvorfor gyldighedsspørgsmål som udgangspunkt må afgøres efter indenlandske regler. Dog følger det af *Tombstones case*³²⁷, at nationale regler om ansvarsfraskrivelsers ugyldighed kan tilsidesættes, hvis reglerne er i strid med *Grundwertungen* i CISG. Ligeledes følger det af teorien, at nationale regler ikke kan stå alene i vurderingen af ansvarsfraskrivelsers gyldighed, og at retningslinjer i konventionen således må inddrages.

7.3 Samlet konklusion

Mængden af indenlandsk og international retspraksis vedrørende ansvarsfraskrivelse viser, at der i mange tilfælde foreligger en ansvarsfraskrivelsesklausul i kontrakter mellem erhvervsdrivende. Mængden af retspraksis på området kan ligeledes ses som et udtryk for, at ansvarsfraskrivelse ikke altid forhandles mellem parterne forud for kontraktens indgåelse. Selvom en ansvarsfraskrivelse er vedtaget mellem to erhvervsdrivende parter, er der således ofte uklarhed om ansvarsfraskrivelsens indhold og omfang.

Hver dag indgås aftaler mellem erhvervsdrivende vedrørende køb og salg af løsøre. Hvis en dansk erhvervsdrivende indgår en sådan aftale med en udenlandsk part, vil der være stor sandsynlighed for, at CISG finder anvendelse i kontraktforholdet. Finder CISG anvendelse, kan den danske erhvervsdrivende forvente, at dennes ansvarsfraskrivelse vil blive vurderet på samme måde, uagtet i hvilken medlemsstat sagen pådømmes - i hvert fald til vis grad.

---

³²⁷ http://www.cisg.at/8_2200v.htm

Litteraturliste

Bøger

Andersen, L. L. (2014). *Aftaleloven med kommentarer*. (6. udgave). København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag. **(Andersen, 2014)**

Andersen, L. L. (2018). *Aftalelovens § 6 - fra kontraktfrihed til urimelighedskontrol*. (1. udgave). København: Ex Tuto Publishing A/S **(Andersen, 2018)**

Andersen, L. L., & Madsen, P. B. (2017). *Aftaler og mellemænd*. (7. udgave). København: Karnov Group Denmark A/S. **(Andersen & Madsen, 2017)**

Andersen, M. B. & Lookofsky, J. (2015). *Lærebog i obligationsret I - Ydelsen, Beføjelsen*. (4. udgave). København: Karnov Group Denmark A/S. **(Andersen & Lookofsky, 2015)**

Andersen, M. B. (2002). *Ret og metode*. (1. udgave). København: Gads Forlag. **(Andersen, 2002)**

Andersen, M. B. (2013). *Grundlæggende aftaleret*. (4. udgave). København: Gjellerup. **(Andersen, 2013)**

Andersen, M. B. (2015). *Praktisk aftaleret*. (4. udgave). København: Gjellerup. **(Andersen, 2015)**

Clausen, N. J., Edlund, H. H., & Ørgaard, A. (2015). *Købsretten*. (6. udgave). København: Karnov Group Denmark A/S. **(Clausen et al., 2015)**

Clausen, N. J., Edlund, H. H., & Ørgaard, A. (2018). *Købsretten*. (7. udgave). København: Karnov Group Denmark A/S. **(Clausen et al., 2018)**

Enderlein, F. & Maskow D. (1992). *International Sales Law: United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods. Convention on the Limitation Period in the International Sale of Goods*. New York: Oceana Publication **(Enderlein & Maskow, 1992)**

Evald, J. (2011). *At tænke juridisk - Juridisk metode for begyndere*. (4. udgave). København: Nyt Juridisk Forlag A/S. **(Evald, 2011)**

Evald, J. (2016). *Juridisk teori, metode og videnskab*. (1. udgave). København: Jurist- og økonomforbundets Forlag. **(Evald, 2016)**

Gomard, B. & Henschel, R. F. (2014). *International købelov (CISG) med kommentarer*. (1. udgave). København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag. **(Gomard & Henschel, 2014)**

Gomard, B., & Kistrup, M. (2013). *Civilprocessen*. (7. udgave). København: Karnov Group Denmark A/S. **(Gomard & Kistrup, 2013)**

Gomard, B., Pedersen, H. V. G. & Ørgaard, An. (2012) *Almindelig kontraktsret*. (4. udgave). København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag. **(Gomard et al., 2012)**

Gomard, B., Pedersen, H. V. G., & Ørgaard, A. (2015). *Almindelig kontraktsret*. (5. udgave). København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag. **(Gomard et al., 2015)**

Hansen, O. & Ulfbeck, V. (2014). *Lærebog i aftaleret*. (1. udgave). København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag. **(Hansen & Ulfbeck, 2014)**

Harding, A. & Örüçü, E. (2002). *Comparative Law in the 21st Century*. Haag: Kluwer Law International. **(Harding & Örüçü, 2002)**

Honnold, J. O. (1999). *Uniform Law for International Sales under the 1980 United Nations Convention*. (3. udgave). Haag: Kluwer Law International. **(Honnold, 1999)**

Iversen, B. (2012). *International handelsret*. (7. udgave). København: Gjellerup/ Gads Forlag A/S. **(Iversen, 2012)**

Iversen, T. (2019). *Obligationsret 2. del*. (5. udgave). København: Jurist- og økonomforbundets Forlag. **(Iversen, 2019)**

Jannsen, A. & Meyer, O. (red) (2009). *CISG Methodology*. (1. udgave). München: European law publishers GmbH. **(Jannsen & Meyer (red), 2009)**

Kristensen, L. H., Nielsen, A. B., & Iversen, T. (2011). *Lærebog i dansk og international køberet*. (4. udgave). København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag **(Kristensen et al., 2011)**

Lando, O. (2009). *Kort indføring i komparativ ret*. (3. udgave). København: Jurist- og økonomforbundets Forlag. **(Lando, 2009)**

Lookofsky, J. & Andersen, M. B. (2014). *The CISG Convention and Domestic Contract Law - Harmony, Cross-Inspiration, or Discord?* (1. udgave). København: Djøf Publishing. **(Lookofsky & Andersen, 2014)**

Lookofsky, J. & Ulfbeck, V. (2014). *Køb. Dansk indenlandsk købsret. Studieudgave*. (1. udgave). København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag. **(Lookofsky & Ulfbeck, 2014)**

Lookofsky, J. (2017). *Understanding the CISG*. (5. udgave). København: DJØF Forlag. **(Lookofsky, 2017)**

Madsen, P. B. (1983). *Aftalefunktioner*. (1. udgave). København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag **(Madsen, 1983)**

Munk-Hansen, C. (2007). *Ansvarsregulering i overdragelsesaftaler - Vilkår om ansvarsfraskrivelse og ansvarsbegrænsning i aftaler om overdragelse af fast ejendom*. (1. udgave). København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag. **(Munk-Hansen, 2007)**

Munk-Hansen, C. (2014). *Retsvidenskabsteori*. (1. udgave). København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag. **(Munk-Hansen, 2014)**

Munk-Hansen, C. (2018). *Retsvidenskabsteori*. (2. udgave). København: Djøf Forlag. **(Munk-Hansen, 2018)**

- Neumann, T. (2012). *The Duty to Cooperate in International Sales - The Scope and Role of Article 80 CISG*. Munchen: Sellier european law publishers GmbH (**Neumann, 2012**)
- Neumann, T. (2015). *Internationale løspøreaftaler (CISG del II)*. (1. udgave). Aarhus: Gerbera Publishing. (**Neumann, 2015**)
- Nielsen, P. A. (2015). *International handelsret*. (3. udgave). København: Karnov Group Denmark A/S. (**Nielsen, 2015**)
- Riis, T. & Trzaskowski, J. (red) (2013). *Skriftlig jura - den juridiske fremstilling*. (1. udgave). København: Ex Tuto Publishing A/S. (**Riis & Trzaskowski, 2013**)
- Schlechtriem, P. & Schwenger, I. (2016). *Commentary on the un convention on the international sale of goods (CISG)*. (4. udgave). Oxford: Oxford University Press. (**Schlechtriem & Schwenger, 2016**)
- Schwenger, I., Hachem, P., & Kee, C. (2012). *Global Sales and Contract Law*. New York: Oxford University Print, Inc. (**Schwenger et al., 2012**)
- Steenstgaard, K. (2010). *Standardbetingelser i internationale kontrakter - Særligt om vedtagelse under CISG og andre internationale regelsæt*. (1. udgave). København: Thomas Reuters Professional A/S. (**Steenstgaard, 2010**)
- Theilgaard, S., Amiri, A., & Jacobsen, T. (2017). *Købeloven - med kommentarer*. (4. udgave). København: Karnov Group Denmark A/S. (**Theilgaard et al., 2017**)
- Ulfbeck, B. (2000). *Kontraktens relativitet - det direkte ansvar i formueretten*. (1. udgave) København: Forlaget Thomson A/S (ITID A/S) (**Ulfbeck, 2000**)
- von Eyben, B. (2016). *Juridisk ordbog*. (14. udgave). København: Karnov Group Denmark A/S. (**von Eyben, 2016**)
- von Eyben, B., & Isager, H. (2011). *Lærebog i erstatningsret*. (7. udgave). København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag. (**von Eyben, 2011**)
- Werlauff, E. (2013). *International Contracts - the UNIDROIT Principles as an alternative to clauses on governing law*. (1. udgave). København: Ex Tuto Publishing A/S. (**Werlauff, 2013**)
- Werlauff, E. (2017). *Forudsigelighed i aftale med udenlandsk part*. (1. udgave). Herning: WERLAUFF Publishing A/S. (**Werlauff, Forudsigelighed i aftale med udenlandsk part, 2017**)
- Werlauff, E. (2017). *Obligationsretten - en introduktion*. (3. udgave). København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag. (**Werlauff, Obligationsretten - en introduktion, 2017**)
- Werlauff, E. (2018). *Kontrakter*. (4. udgave). København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag. (**Werlauff, 2018**)

Zeller, B. (2009). *Damages under the Convention on Contracts for the International Sale of Goods*. (2. udgave). New York: Oxford University Print, Inc. (Zeller, 2009)

Zweigert, K. & Kötz, H. (1998). *An introduction to comparative law*. (3. udgave). Oxford: Oxford University Press. (Zweigert & Kötz, 1998)

Tidsskrifter

American Journal of Comparative Law

Ingeborg Schwenzer and Pascal Hachem, The CISG - Successes and Pitfalls, 57 *American Journal of Comparative Law* (Spring 2009) 457-478 Lokaliseret d. 19. maj 2019 på <https://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/schwenzer-hachem.html>

DUKE JOURNAL OF COMPARATIVE & INTERNATIONAL LAW

Lookofsky, J. IN *DUBIO PRO CONVENTIONE? SOME THOUGHTS ABOUT OPT-OUTS, COMPUTER PROGRAMS AND PREEMPTION UNDER THE 1980 VIENNA SALES CONVENTION (CISG)*, *Duke Journal of Comparative & International Law*. Lokaliseret d. 19. maj 2019 på <https://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1145&context=djcil>

Erhvervsjuridisk tidsskrift

ET 2009.359. Nielsen, M. & Duran, D. *Et overblik over anvendelsen af den internationale køberetskonvention, CISG*

ET 2012.103. Gomard, B. & Henschel, R. F. *Ophævelsen af de nordiske landes forbehold for del II i FN's konvention om aftaler om internationale køb (CISG)*

Georgia Journal of International and Comparative Law

Ferrari, F, *Uniform Interpretation of The 1980 Uniform Sales Law*, *Georgia Journal of International and Comparative Law* (1994-1995). Lokaliseret d. 19. maj 2019 på <https://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/franco.html>

Internationales Handelsrecht

Huber, P. *Some introductory remarks on the CISG*, *Internationales Handelsrecht* (6/2006) 228-238). Lokaliseret d. 19. maj 2019 på <https://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/huber.html>

Journal of Law and Commerce

Kronke, H. *THE UN SALES CONVENTION, THE UNIDROIT CONTRACT PRINCIPLES AND THE WAY BEYOND*, *Journal of Law and Commerce* (2005-2006) Lokaliseret d. 19. maj 2019 på <https://www.uncitral.org/pdf/english/CISG25/Kronke.pdf>

Justitia

Riemann, A. K., *Battle of forms - de lege lata og de lege ferenda*, *Justitia*, nummer 4, 21. årgang (1998).

Ohio State Law Journal

Cross, K. H., *Parol Evidence Under the CISG: The "Homeward Trend" Reconsidered*. *Ohio State Law Journal*, vol. 68, no. 1 (2007), 133-160. Lokaliseret d. 19. maj 2019 på https://kb.osu.edu/bitstream/handle/1811/71076/OSLJ_V68N1_0133.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Pace International Law Review

Ulrich Magnus, *Remarks on Good Faith: The United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods and the International Institute for the Unification of Private Law, Principles of International Commercial Contracts*, 10 Pace Int'l L. Rev. 89 (1998). Lokaliseret d. 19. maj 2019 på <https://digitalcommons.pace.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1255&context=pilr>

Maria del Pilar Perales Viscasillas, *"Battle of the Forms" Under the 1980 United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods: A Comparison with Section 2-207 UCC and the UNIDROIT Principles*, 10 Pace International Law review 97-155 (1998). Lokaliseret d. 19. maj 2019 på <https://cisgw3.law.pace.edu/cisg/biblio/pperales.html#battle2>

Thomas Neumann, *The Roots and Fruits of Good Faith in Domestic Court Practice*, 31 Pace Int'l L. Rev. 59 (2018). Lokaliseret d. 19. maj 2019 på <https://digitalcommons.pace.edu/pilr/vol31/iss1/2>

Tidsskrift for Rettsvitenskap

TfR 1931.99. Jørgensen, T. G. 44. aargang. 12. Erstatning. *Et Flytteselskab ansvarligt for uagtsomt Transport uanset slutsedlens Ansvarsbegrænsning.*

Ugeskrift for retsvæsen

U 1981B.298. Munch, M. *U.f.R. 1981.300. Højesterets dom af 24. marts 1981. Pant - Uskadelig ændring af en ret, fordi den udnyttes chikanøst.*

U 1988B.1. Lando, O. *Kampen om formularen*

U 1998B.495. Lookofsky, J. *Om forvaring, værneting & "Surprising standard terms"*

U 2000B.180. Krenchel, J. *Om retsfortabende passivitet*

U 2005B.45. Lookofsky, J. *Hensynet til fremmed retspraksis ved fortolkning af CISG*

U 2012B.281. Lookofsky, J. *De danske domstoles håndtering af CISG*

U 2012B.149. Lando, O. *Danmark tilslutter sig de internationale regler om købeaftalers indgåelse*

U 2018B.131. Madsen, P. B. *Aftalte ansvarsfritagelser i erhvervsforhold*

University of Pennsylvania Journal of International Economic Law

Rühl, G. *The battle of the forms: comparative and economic observations*, U. PA. J. Int'l Econ. L. (2003) Lokaliseret d. 19. maj 2019 på <https://www.law.upenn.edu/journals/jil/articles/volume24/issue1/Ruhl24U.Pa.J.Int%27IEcon.L.189%282003%29.pdf>

Vindobona Journal of International Commercial Law and Arbitration

Lookofsky, J. & Flechtner, H. *Nominating Manfred Forberich: The Worst CISG Decision in 25 Years?* Vindobona Journal of International Commercial Law and Arbitration (2005)

CISG Advisory Council Opinion

CISG-AC Opinion No. 13, Inclusion of Standard Terms under the CISG, Rapporteur: Professor Sieg Eiselen, College of Law, University of South Africa, Pretoria, South Africa. Adopted by the CISG Advisory Council following its 17th meeting, in Villanova, Pennsylvania, USA, on 20 January 2013. Lokaliseret d. 19. maj 2019 på <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/CISG-AC-op13.html>

Lovgivning

Lov nr. 733 af 07/12/1988: International købelov

Lov nr. 1376 af 28/12/2011 om ændring af international købelov og lov om aftaler og andre retshandler på formuerettens område (Gennemførelse i dansk ret af del II om aftalens indgåelse i FN-konventionen om aftaler om internationale køb)

Lovbekendtgørelse nr. 140 af 17/02/2014 om køb

Lovbekendtgørelse nr. 1224 af 21/11/2014: International købelov

Lovbekendtgørelse nr. 193 af 02/03/2016 om aftaler og andre retshandler på formuerettens område

Konvention

United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG). 11/04/1980.

Forarbejder til indenlandsk lovgivning

LFF 1916-11-09 nr. 114: Forslag til Lov om Aftaler og andre Retshandler paa Formuerettens Område

Jørgensen, S. *Foreløbig redegørelse om formuerettens generalklausuler*. 1974

Kleinemann, J. & Madell, T. *Avtalsslutande vid internationella köp av varor*. (TemaNord 2009:507)

Forarbejder til CISG

LEGISLATIVE HISTORY. 1980 Vienna Diplomatic Conference. Summary Records of Meeting of the First Committee. 5th meeting. Thursday, 13 March 1980. Lokaliseret d. 19. maj 2019 på <http://cisgw3.law.pace.edu/cisg/firstcommittee/Meeting5.html>

Report of the Working Group on the International Sale of Goods on the work of its ninth session (Geneva, 19-30 September 1977). Lokaliseret d. 19. maj 2019 på <https://undocs.org/en/A/CN.9/142>

United Nations Conference On Contracts For The International Sale Of Goods. Official records. Vienna, 10 March - 11 April 1980. Lokaliseret d. 19. maj 2019 på <https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/sales/cisg/a-conf-97-19-ocred-e.pdf>

UNCITRAL Yearbook VIII (1977), A/32/17, pages 25-64. EXCERPT FROM ANNEX I. Report of Committee of the Whole I relating to the draft Convention on the International Sale of Goods. Lokaliseret d. 19. maj 2019 på <http://cisgw3.law.pace.edu/cisg/legislative/B01-04.html>

Lex Mercatoria

The Principles Of European Contract Law. Lokaliseret d. 19. maj 2019 på https://www.trans-lex.org/400200/_pecl/#head_85

TransLex-Principles. Lokaliseret d. 19. maj 2019 på https://www.trans-lex.org/926000/_interpretation-against-the-party-that-supplied-the-term/

UNIDROIT Principles. Lokaliseret d. 19. maj 2019 på <http://www.unilex.info/principles/text>

Indenlandsk domspraksis:

FED 2000.1243 Ø

U 1929.707 H

U 1980.96 H

U 1981.300 H

U 1986.654 H

U 1986.938 S

U 1993.851 H

U 1995.856/2 H

U 2003.23 H

U 2003.59 H

U 2004.2012 Ø

U 2005.817 Ø

U 2006.87 H

U 2014.1424 H

U 2017.2272 V

International domspraksis

Holland 18. juli 2006 Appellate Court Arnhem (*Potting soil case*) (<http://cisgw3.law.pace.edu/cases/060718n1.html>) Lokaliseret d. 19. maj 2019

Holland 27. februar 2008 Rechtbank Breda (Interland Chemie BV v. Tessengerlo Chemie NV) (<http://www.unilex.info/cisg/case/1339>) Lokaliseret d. 19. maj 2019

Holland, 25. februar 2009 District Court Rotterdam (*Fresh-Life International B.V. v. Cobana Fruchtring GmbH & Co., KG*) (<http://cisgw3.law.pace.edu/cases/090225n1.html>) Lokaliseret d. 19. maj 2019

Holland 30. juli 2014 District Court Gelderland (*Trucks case*) Lokaliseret d. 19. maj 2019(<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBGEL:2014:5651&keyword=cisg>, henvist til i <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/140730n1.html#ctoc>) Lokaliseret d. 19. maj 2019

Italien 25. februar 2004 District Court Padova (*Agricultural products case*) (<http://cisgw3.law.pace.edu/cases/040225i3.html>) Lokaliseret d. 19. maj 2019

Tyskland 13. januar 1993 Appellate Court Saarbrücken (*Doors case*) (<https://cisgw3.law.pace.edu/cases/930113g1.html>) Lokaliseret d. 19. maj 2019

Tyskland 9. januar 2002 Supreme Court (*Powdered milk case*) (<http://cisgw3.law.pace.edu/cases/020109g1.html>) Lokaliseret d. 19. maj 2019

Tyskland 31. marts 1995 Appellate Court Frankfurt (*Test tubes case*) (<http://cisgw3.law.pace.edu/cases/950331g1.html>) Lokaliseret d. 19. maj 2019

Tyskland 31. oktober 2001 Supreme Court (*Machinery case*) (<http://cisgw3.law.pace.edu/cases/011031g1.html>) Lokaliseret d. 19. maj 2019

Tyskland 31. marts 2008 Appellate Court Stuttgart (*Automobile case*) (<http://cisgw3.law.pace.edu/cases/080331g1.html>) Lokaliseret d. 19. maj 2019

Tyskland 28. maj 2014 Federal Supreme Court (<http://cisgw3.law.pace.edu/cases/140528g1.html>) Lokaliseret d. 19. maj 2019

Tyskland 10.12.2012 (https://www.jurion.de/urteile/bgh/2014-05-28/viii-zr-410_12/) Lokaliseret d. 19. maj 2019

USA 29. juni 1998 Federal Appellate Court [11th Circuit] (*MCC-Marble Ceramic Center v. Ceramica Nuova D'Agostino*) (<https://cisgw3.law.pace.edu/cases/980629u1.html>) Lokaliseret d. 19. maj 2019

USA 6. juli 2004 Federal District Court (*Raw Materials Inc. v. Manfred Forberich GmbH & Co., KG*) (<http://cisgw3.law.pace.edu/cases/040706u1.html>) Lokaliseret d. 19. maj 2019

USA 25. juli 2008 Federal District Court [Pennsylvania] (*Norfolk Southern Railway Company v. Power Source Supply, Inc.*) (<http://cisgw3.law.pace.edu/cases/080725u1.html>) Lokaliseret d. 19. maj 2019

USA 10. september 2013 District Court [Pennsylvania] (*Roser Technologies, Inc. v. Carl Schreiber GmbH*) (<http://cisgw3.law.pace.edu/cases/130910u1.html>) Lokaliseret d. 19. maj 2019

Østrig, 7. september 2000 Supreme Court (*Tombstones case*) (engelsk: http://cisgw3.law.pace.edu/cases/000907a3.html?fbclid=IwAR2XGIE1uP-aZZZ-HnaUbUI_29Hlap9v7-YULZr_IQM70knKyOELdbAnFN-0) Lokaliseret d. 19. maj 2019.
Dommen på tysk: http://www.cisg.at/8_2200v.htm) Lokaliseret d. 19. maj 2019

Østrig 17. december 2003 Supreme Court (*Tantalum powder case*)
(<http://cisgw3.law.pace.edu/cases/031217a3.html>) Lokaliseret d. 19. maj 2019

Østrig 23. marts 2005 Oberlandesgericht [Appellate Court] Linz (*Conveyor band case*)
(<http://cisgw3.law.pace.edu/cases/050323a3.html>) Lokaliseret d. 19. maj 2019

Internationale voldgiftspraksis

Kina 7. januar 2000 CIETAC Arbitration proceeding (*Cysteine case*)
(<http://cisgw3.law.pace.edu/cases/000107c1.html>) Lokaliseret d. 19. maj 2019

Websider

Cummins, T. (2018) <https://blog.iaccm.com/commitment-matters-tim-cummins-blog/most-negotiated-terms-2018> Lokaliseret d. 19. maj 2019

https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=X-10&chapter=10&lang=en Lokaliseret d. 19. maj 2019

<https://www.cisg.law.pace.edu/cisg/text/authentic.html> Lokaliseret d. 19. maj 2019

<https://ordbog.gyldendal.dk/#/pages/result/deda/grundwertungen/expert?cache=1556626383168>. Lokaliseret d. 19. maj 2019